

Označování potravin

Mnoho cenných informací pro spotřebitele?

ÚVOD

NOVINKY

PRAKTICKÝ DOPAD

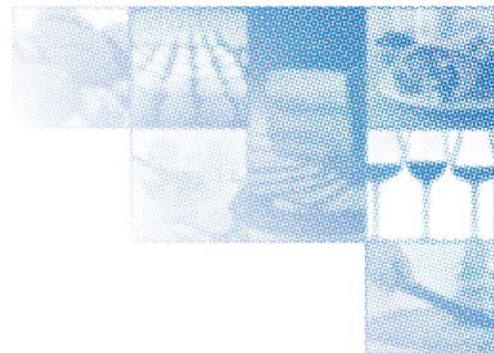

OZNAČOVÁNÍ POTRAVIN / MNOHO CENNÝCH INFORMACÍ PRO SPOTŘEBITELE ?

Mgr. Markéta Chýlková
Potravinářská komora České republiky
Česká technologická platforma pro potraviny
Praha 2013
1. vydání

Publikace byla zkompletována v rámci Priority C (Potraviny a spotřebitel) České technologické platformy pro potraviny ve spolupráci s Potravinářskou komorou České republiky a za finanční podpory Ministerstva zemědělství ČR (dotační titul 10.E.a./2013).

ISBN 978-80-905096-4-1

Obsah

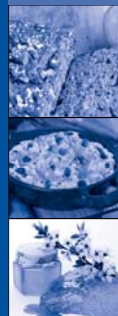
PŘEDMLUVA

7	Část 1. - Úvod
11	Část 2. - Novinky
21	Část 3. - Praktický dopad nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům
21	1. Obecné principy
21	1.1. Zásada přiměřených informací
21	1.2. Jazykové požadavky
22	2. Povinné údaje na potravinách
23	2.1. Název potraviny
23	2.2. Seznam složek – složení
23	2.2.1. Uvádění složek
23	2.2.2. Vypuštění seznamu složek
24	2.3. Označování alergenů
24	2.3.1. Seznam alergenů
24	2.3.2. Způsob uvádění informací o alergenech
25	2.3.3. Označování alergenů u nebalených potravin
26	2.4. Množství určitých složek nebo kategorií složek
26	2.5. Čisté množství potraviny
27	2.6. Datum minimální trvanlivosti nebo použitelnosti
27	2.7. Datum zmrazení
28	2.8. Podmínky skladování /nebo návod k použití
28	2.9. Jméno nebo obchodní jméno a adresa PPP
28	2.10. Země původu a místo původu
29	2.10.1 Obecné pravidlo
29	2.10.2 Země původu a místo původu produktu, pokud se liší od místa, ze kterého pochází primární složka
29	2.10.3 Původ masa
30	2.10.4 Původ ostatních produktů
30	2.11 Návod k použití
30	2.12 Alkoholické nápoje, obsah alkoholu
30	2.13 Uvádění výživových údajů
31	2.13.1 Povinné výživové údaje
33	2.13.2 Dobrovolné výživové údaje
33	2.13.3 Referenční hodnoty příjmu
34	2.13.4 Výživové údaje v hlavním zorném poli
35	2.13.5 Výpočet výživových údajů a tolerance
36	2.13.6 Dodatečné formy vyjádření výživových údajů
36	2.13.7 Transmastné kyseliny
37	3. Dobrovolné údaje na potravinách
37	4. Dozor a sankce
37	5. Závěr

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

nařízení	nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a o zrušení směrnice Komise 87/250/EHS, směrnice Rady 90/496/EHS, směrnice Komise 1999/10/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES, směrnice Komise 2002/67/ES a 2008/5/ES a nařízení Komise (ES) č. 608/2004
PPP	provozovatel potravinářského podniku
EU	Evropská unie
Komise	Evropská komise
DG SANCO	Generální ředitelství pro zdraví a ochranu spotřebitele Evropské Komise
EP	Evropský parlament
EFSA	Evropský úřad pro bezpečnost potravin
ESD	Evropský soudní dvůr
ČR	Česká republika
TFA	transmastné kyseliny

PŘEDMLUVA

Označování potravin je jedním ze způsobů, jak spotřebiteli zprostředkovat informace o potravině, kterou chce koupit, a umožnit mu tak výběr ze širokého spektra výrobků, které se v současné době vyskytují na trhu. Dnešní spotřebitel chce těžit z této široké nabídky potravin stejně tak jako z jedinečného množství informací o potravinách, a to zejména s ohledem na to, aby byl schopen zjistit, zda jeho strava je dostatečně vyvážená. Z toho důvodu také mnoho moderních etiket na potravinách obsahuje detailní informace týkající se obsahu živin.

Průzkumy ukazují, že spotřebitelé při nákupech informace na etiketách čtou a využívají je při svém rozhodování. Více než 60 % spotřebitelů si prohlédne minimálně přední stranu obalu, zatímco méně než 15 % se zabývá informacemi uvedenými i na dalších stranách. Méně než jedna třetina konzumentů uvádí, že si přečtou na obalu i výživové informace.

Na tato zjištění navazují právní předpisy týkající se označování potravin, které jsou v současné době v EU přijímány, a jednomu z nich se nyní budeme podrobněji věnovat.

Předkládáme široké veřejnosti stručné shrnutí nových pravidel pro označování potravin, která začnou, až na pár výjimek, platit již koncem příštího roku. Nyní se nacházíme zhruba v polovině přechodného období od zveřejnění těchto pravidel v Úředním věstníku EU a je proto nanejvýš načase začít pracovat s předpisem, který bude do budoucna určovat povinnosti jednotlivým hráčům na trhu s potravinami. Cílem tohoto stručného shrnutí je přiblížit pravidla, o kterých v současné době každý velmi zasvěceně hovoří, ale již k nim nic bližšího nedokáže sdělit...

ČÁST 1. - ÚVOD

NAŘÍZENÍ O POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ O POTRAVINÁCH SPOTŘEBITELŮM

Stávající pravidla pro označování potravin upravená směrnicí¹ starou více jak 30 let jsou překonaná a postupem času se ukázalo, že je potřeba je změnit. Stejně tak pravidla výživového označování potravin přijatá v roce 1990². Během doby jejich platnosti znatelně narostl počet výrobků na trhu a zároveň se změnil způsob jejich uvádění na trh. Změnila se však i poptávka spotřebitelů samotných. Roste například počet spotřebitelů nakupujících potraviny přes internet. Ti mají právo na stejné informace o potravině jako spotřebitelé, kteří nakupují v supermarketech.

Etikety a obaly jsou čím dál více komplexnějším zdrojem informací o potravině a spotřebitelé jsou doslova těmito informacemi zavaleni. Původní evropská legislativa týkající se označování potravin je poměrně roztržštěná. Po několika letech strávených uvažováním o názorech a potřebách vyjadřovaných zúčastněnými stranami (spotřebitelskými organizacemi, členskými státy, farmáři, zpracovateli a obchodníky) v roce 2008 představila Komise návrh nařízení, které dosavadní předpisy na označování potravin sjednocuje, zjednodušuje a modernizuje, nicméně původní cíle a základní součásti zůstávají zachovány. Nová pravidla na jedné straně mají umožnit spotřebiteli jednoduchý přístup k nejdůležitějším informacím na obalu, na druhé straně by však také měla umožnit výrobcům hledat i nadále inovace a zdokonalovat své produkty. Po poměrně dlouhém legislativním procesu nařízení nakonec vyšlo pod číslem 1169/2011 v Úředním věstníku EU, je platné a po ukončení přechodného období dojde ke zrušení evropských směrnic, které samostatně upravovaly označování potravin. Na tyto změny bude reagovat zcela jistě i naše národní legislativa (např. novelou zákona o potravinách a prováděcích právních předpisů k němu).

Nařízení de facto přebírá požadavky na označování potravin vyplývající ze stávajících evropských právních předpisů. Stanoví ale také i celou řadu nových povinností, které byly od počátku projednávání terčem kritiky různých zainteresovaných zájmových skupin (ať je to povinné uvádění výživových informací, povinná velikost písma nebo povinné uvádění země původu). V celé řadě ustanovení působí nařízení také poměrně nejasně anebo odkazuje na prováděcí právní akty, které (někdy) přijme Komise. Je tak zřejmé, že zejména na začátku bude implementace nařízení působit určité problémy.

DŮVODY PRO PŘEZKUM PRAVIDEL PRO OZNAČOVÁNÍ POTRAVIN

Důvodů pro to, že se Komise rozhodla zrevidovat legislativu na označování potravin, je celá řada. Krátce si připomeneme ty nejzásadnější.

Zjednodušení – primární evropský zákonodárce pokládal za vhodné seskupit do stejného právního textu ustanovení týkající se

- označování potravin, jejich prezentace a reklamy³,
- výživového označování⁴ a
- informací o přítomnosti alergenů⁵.

V kontextu tohoto zjednodušení však zákonodárce opomněl zahrnout do připravované legislativy požadavky na označování šarže. Znamená to, že označení šarže zůstává i nadále povinným údajem, nikoli však podle nařízení (tento údaj není mezi povinnými údaji⁶), ale podle původní směrnice⁷.

Zákonodárce také pokládal za vhodné zdůraznit, že mezi obecnými cíli, ke kterým informace o potravinách směřují, není jen volný oběh potravin v rámci evropského trhu⁸, ale také vysoká úroveň ochrany veřejného zdraví a zájmů spotřebitelů⁹.

¹ Směrnice Rady 79/112/EHS ze dne 18. prosince 1978 o sblížení právních předpisů členských států o označování, prezentaci a reklamě potravin k prodeji konečnému spotřebiteli, která byla konsolidována směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES ze dne 20. března 2000 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se označování potravin, jejich obchodní úpravy a související reklamy a pozdějšími právními předpisy. Tyto předpisy se v české legislativě promítly zejména ve vyhlášce č. 113/2005 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků, ve znění pozdějších předpisů.

² Směrnice Rady 90/496/EHS ze dne 24. září 1990 o nutričním označování potravin.

³ Tzv. směrnice o označování (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES ze dne 20. března 2000 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se označování potravin, jejich obchodní úpravy a související reklamy ve znění pozdějších předpisů).

⁴ Směrnice 90/496/EHS.

⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/89/ES ze dne 10. listopadu 2003, kterou se mění směrnice 2000/13/ES, pokud jde o uvádění složek přítomných v potravinách.

⁶ Čl. 9 odst. 1 nařízení.

⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/91/EU ze dne 13. prosince 2011 o údajích nebo značkách určujících šarži, ke které potravina patří.

⁸ Čl. 3 odst. 2 nařízení.

⁹ Čl. 3 odst. 1 nařízení.

Právní jistota – po třech desetiletích vynuovení vnitrostátních právních předpisů, které měly za úkol provádět společné zásady označování potravin, se nakonec ukázalo, že zvolená úroveň harmonizace nepřinesla požadované výsledky. V této souvislosti zajištění jednotnosti použitelných pravidel v rámci celé EU bylo označeno jako cesta vpřed. V souladu s tímto novým přístupem byly zásady v oblasti poskytování informací o potravinách shromážděny v jednotném textu, který má formu nařízení. To znamená, že je tento právní akt přeložen do všech úředních jazyků EU, je použitelný (a vymahatelný) ve stejném okamžiku a je aplikován jednotně ve všech členských státech EU.

Navíc, nové nařízení má za cíl vyjasnit jednu provždy odpovědnost PPP za informace na potravinách, které jsou poskytovány prostřednictvím označování a reklamy. V tomto bodě nařízení stanoví, že, pokud je potravina vyrobená a zabalená PPP - dodavatelem na základě poptávky jiného PPP a nese název nebo obchodní jméno tohoto posledně jmenovaného (např. privátní značky) - je povinností tohoto posledně jmenovaného také zajistit, aby všechny informace o potravine byly kompletní a pravdivé. Pokud jde o potraviny, které se dovážejí do EU ze třetích zemí, stejná povinnost leží na dovozci.

Reagovat na požadavky zúčastněných stran – v rámci konzultací, které Komise vedla v uplynulých letech, měly zúčastněné strany příležitost vyjádřit své názory a požadavky na revidovanou legislativu. Obecně, hlavními tématy diskuse byly:

- **čitelnost základních požadavků** – základní kritérium stanovené v právních předpisech, které nyní ještě stále platí, co se zajištění čitelnosti informací uváděných na obalech týká, neuspělo. Ve snaze o zlepšení čitelnosti etiket se zákonodárce proto rozhodl, že stanoví ještě další požadavky jako je minimální velikost písma, výška a šířka písma, světlý a barevný kontrast mezi tiskem a pozadím;
- **výživové informace** – v průběhu několika desítek let množství potravin na trhu výrazně narostlo, změnilo se také jejich složení a vlastnosti. Mezitím v Evropě stejně jako na jiných místech planety dramaticky vzrostla míra obezity a nadváhy společně s onemocněními spojenými s nezdravým životním stylem. Odpovědí tomuto znepokojivému trendu má být podle Komise dostatek přesných informací týkajících se množství energie a ostatních výživových údajů u všech potravin uváděných na trh, a to pouze s minimálním množstvím výjimek, a také to, že vnitrostátní orgány povedou výchovně-osvětlové kampaně s cílem zlepšit životní styl lidí;
- **informace týkající se přítomnosti alergenů** – podle studií, které byly provedeny na základě tzv. alergenové směrnice¹⁰, spotřebitelé s potravinovou alergií nebo intolerancí reprezentují 3 až 4 % dospělé populace a 7 až 8 % dětí v EU. Podle jiných průzkumů až 50 % potravin je normálně konzumováno mimo domácnosti. Na základě skutečnosti, že 7 z 10 alergických reakcí proběhne právě tehdy, když se lidé stravují mimo domov, mají nová pravidla zajistit, aby informace na nebalených potravinách byly vždy k dispozici. Restaurace a ostatní stravovací provozy musí zajistit informaci o obsahu alergenů v jakémkoli případě. U balených potravin zůstává povinnost uvádět informaci o alergenech zachována – v EU již existuje seznam alergenů a alergenních složek, které musí být na potravině vyznačeny. A my se k ní ještě v dalším textu vrátíme;
- **původ určitých potravin a jejich surovin** - vzhledem k zájmu, který dnes spotřebitelé mají o získávání informací o původu potravin v úzké souvislosti s primární produkcí, nařízení zavádí povinnost informovat o zemi původu u všech vyjmenovaných druhů masa¹¹. Navíc, nařízení ukládá Komisi za úkol zjistit, zda by nebylo vhodné tuto povinnost rozšířit i na ostatní produkty (např. jednosložkové potraviny, mléko a mléčné výrobky, maso použité jako složka apod.). Analýza by měla vzít v úvahu zájmy spotřebitele, technickou proveditelnost a náklady a přínosy zavedení takových opatření;
- **specifické informace týkající se složení a charakteru určitých potravin** – s ohledem na zvýšení transparentnosti ohledně složení potravin nařízení stanoví povinné označování rostlinných olejů, povinné uvádění informace o tom, že potravina byla rozmrazena, a další dodatečné informace, kterým se budeme věnovat dál v textu.

¹⁰ Směrnice 2003/89/ES.

¹¹ Pozn.: nařízení pracuje s pojmy „země původu“ a „místo provenience“. Pojem „místo provenience“ však vznikl nevhodným překladem, a proto se očekává, že v rámci korigend dojde ke změně na „místo původu“. V textu proto nepoužíváme text nařízení, ale označení nově.

PROMARNĚNÉ PŘÍLEŽITOSTI

V rámci revize během diskuse, zatímco se Komise snažila zajistit zlepšení v řadě oblastí, zanedbala podle názoru některých zainteresovaných stran řešení hned několika problémů.

Limitované legislativní možnosti jednotlivých členských států – z ustálené judikatury ESD za posledních třicet let vyplývá, že zásada volného pohybu zboží s sebou nese zákaz, aby si členské státy přijímaly vnitrostátní právní předpisy, které se odchyľují od společných pravidel dohodnutých na úrovni EU. Jedinou výjimku tvoří vnitrostátní právní předpisy přijaté z důvodů týkajících se veřejného pořádku, a za předpokladu, že jsou přiměřené, pokud jde o předpokládané použité prostředky a trvání. Zdá se však, že zákonodárce zřejmě ignoroval konsolidovanou judikaturu uvedenou výše tím, že zavedl pro členské státy možnost stanovit technická pravidla překračující úroveň harmonizace stanovenou na úrovni EU. V dlouhodobém horizontu by mohl tento přístup vést k narušení trhu, potencionálnímu diskriminačnímu zacházení s hospodářskými subjekty z jednotlivých členských států, ale zejména k rozdílné úrovni ochrany spotřebitelů v rámci EU.

Databáze existujících právních předpisů vztahujících se k označování potravin a reklamě na ně – jak již bylo zmíněno, nové nařízení směřuje k jednoduchému textu, v němž budou zahrnuta všechna ustanovení obecné povahy vztahující se k označování a reklamě, výživovému značení a informacím týkajícím se přítomnosti alergenů v potravinách.

Bez ohledu na nařízení je úprava marketingu a reklamy stále rozptýlena do několika stovek evropských a vnitrostátních právních předpisů, buď s horizontálním (např. zdravotní a výživová tvrzení¹²) nebo vertikálním rozsahem (např. ustanovení aplikovatelná na jednotlivé produkty nebo kategorie produktů, jako jsou kakao a čokoláda¹³). V důsledku své přirozené specifčnosti tato ustanovení mají přednost před těmi, které mají obecnější charakter (tedy před nařízením), což občas může vést k rozporům ve způsobu, jakým jsou vykládána a uplatňována.

Ve výsledku pak PPP, spotřebitelé a dozorové orgány čelí změti pravidel, která se liší jedno od druhého v závislosti na jejich původu (historickém, časovém nebo legislativním) a aplikaci. Někdy je velmi složité identifikovat, jaká pravidla mají být vlastně aplikována.

V souvislosti s tím, co zde bylo řečeno, během prvního čtení EP navrhnul, aby měla Komise za úkol vytvořit jednotnou veřejně přístupnou databázi všech právních nástrojů, horizontálních i vertikálních, které jsou aplikovatelné na obchodní informace o potravinách, včetně ověřování jejich souladu s obecnými zásadami stanovenými v nařízení a předkládání návrhů na změnu kteréhokoli z nástrojů, pokud je to vyžadováno za účelem zajištění souladu s celkovým systémem. Návrhy předložené EP nakonec nezůstaly zachovány v průběhu diskusí, které následovaly na úrovni Rady.

Potraviny balené v maloobchodu – většina požadavků na povinné informace stanovených v nařízení, bohužel, není aplikovatelná na případy, kdy jsou potraviny baleny přímo v maloobchodu za účelem jejich přímého prodeje.

Rozhodnutí odchýlit se od obecného režimu pro tuto kategorii potravin postrádá jakékoliv rozumné zdůvodnění. V důsledku toho nebude mít spotřebitel možnost získat základní informace o produktech, jako jsou maso, sýry nebo lahůdky¹⁴, které obchodník krájí a balí přímo ve svých prostorách a nabízí k prodeji přímo vedle jiných zpracovaných výrobků (na kterých naopak musí být uveden úplný seznam informací¹⁵).

Tento legislativní nedostatek tak mohou překlenout pouze členské státy přijetím vnitrostátních pravidel¹⁶ a tím zajistí plné uplatňování práva spotřebitelů na informace o potravinách.

¹² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 ze dne 20. prosince 2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin.

¹³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/36/ES ze dne 23. června 2000 o kakaových a čokoládových výrobcích určených k lidské spotřebě transponovaná do české legislativy vyhláškou č. 76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kakaa s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony, ve znění vyhlášky č. 43/2005 Sb.

¹⁴ Další příklad bezdůvodné odchylky ve prospěch odvětví maloobchodu je osvobození tohoto odvětví z oblasti působnosti dalších hygienických požadavků týkajících se zajištění bezpečnosti produktů živočišného původu (nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu).

¹⁵ Viz čl. 2 odst. 2 písm. e) nařízení

¹⁶ Čl. 42 nařízení

Výživové údaje a kontinuita s existujícími schémata – směrnice o nutričním označování¹⁷ zavedla v EU pro případy, kdy je údaj o výživové hodnotě uveden při označování, obchodní úpravě nebo v reklamě, s výjimkou obecně zaměřené reklamní akce, povinné výživové označování ve dvojitým formátu:

„**big 4**“ – energie, bílkoviny, sacharidy a tuky;

„**big 8**“ – energie, bílkoviny, sacharidy, cukry, tuky, nasycené mastné kyseliny, vláknina a sodík.

V souladu s touto povinností se příslušné hodnoty se vyjádří na 100 g/ml, přičemž dodatečné vyjádření na porci je dobrovolnou volbou výrobce. Vždy se tedy povinné výživové údaje na potravině objeví v případech, kdy je na etiketě nebo v reklamě uvedeno výživové tvrzení (např. „se sníženým obsahem tuku“, „bohatý na vlákninu“)¹⁸.

V této souvislosti stojí za zmínku, že v roce 2006 uvedla na evropský trh Konfederace potravinářského a nápojového průmyslu zemí EU (FoodDrinkEurope, dříve CIAA) jako další příspěvek k činnosti Evropské platformy pro výživu, fyzickou aktivitu a zdraví dobrovolné výživové značení GDA. Toto značení poskytuje spotřebitelům detailní informace o obsahu energie a živin v jedné porci potravin či nápojů a o jeho podílu na doporučeném denním množství. Tato dobrovolná iniciativa je otevřená pro všechny potravinářské podniky a jejím cílem je, aby informace pro spotřebitele byly po celé Evropě uváděny v jednotné a vzájemně porovnatelné podobě. Výrobci byli přesvědčeni, že právě tento systém umožní sdělit spotřebitelům poměrně složité informace ve srozumitelné podobě a napomáhá jim uvažovat o dané potravině v celkovém kontextu jídelníčku.

Evropští spotřebitelé se v průběhu uplynulých dvaceti let dobře seznámili se způsobem, jakým jim byly výživové informace poskytovány. Nyní s novým nařízením bude zavedené pořadí výživových údajů změněno a PPP budou povinni stanovit namísto hodnot GDA referenční hodnoty příjmu pro energii povinně především na 100 g/ml stejně, jako budou upraveny podmínky pro jejich uvádění.

AKTIVITY POTRAVINÁŘSKÉHO PRŮMYSLU

Jak již bylo řečeno. Nařízení působí v celé řadě ustanovení neúplně nebo i nejasně a v mnoha případech umožňuje rozdílný výklad. Toto byl pouze zlomek toho, co potravináře do budoucna čeká. Nyní se potravinářský průmysl soustředí na diskusi o sporných ustanoveních a nalezení kompromisu, který by umožnil včasnou aplikaci nařízení ještě před ukončením přechodného období.

Jako klíčová záležitost je vnímána interpretace největší plochy obalu a možnosti vyjadřování výživových informací včetně stanovení tolerancí a nadeřinování zanedbatelného množství. Pracuje se na stanovení velikosti porcí a vizualizaci ikon GDA. V této souvislosti, nařízení umožňuje stanovit referenční hodnoty příjmu i na jiné skupiny populace, a proto potravinářský průmysl předloží úřadu EFSA referenční hodnoty příjmu pro děti ve věku od 4 do 8 let. Otazník také visí nad jinými způsoby vyjadřování výživových hodnot, které se v současné době používají (semafor, loga zdraví, klíčové dírky apod.). Do budoucna lze tedy s největší pravděpodobností očekávat další úpravy nebo doplnění textu.

Je otázkou, jestli úmysl zákonodárců informovat spotřebitele přinese kýžené plody. Z průzkumů mezi spotřebiteli totiž také mj. vyplynulo, že výživovým údajům věnují při výběru potravin pouze nanosekundy. Záležet tedy bude spíše na vhodné interpretaci údajů na potravinách a jejich správném pochopení. Uvidíme. Od konce roku 2014 již budou všechny potraviny na trhu označeny podle požadavků nařízení, s výjimkou výživových údajů, pro něž platí prodloužené přechodné období do prosince r. 2016.

¹⁷ Směrnice 90/496/EHS.

¹⁸ Příloha nařízení (ES) č. 1924/2006.

ČÁST 2. - NOVINKY

Nařízení bylo ve druhém čtení v EP schváleno dne 6. července 2011 na základě dohody dosažené dne 22. června 2011 mezi zástupci EP, Rady a Komise¹⁹. Text ve všech úředních jazycích je volně dostupný pod č. 1169/2011 v Úředním věstníku EU – databázi EUR – lex. Platí a účinnosti nabyde v prosinci příštího roku, s výjimkou povinného označování výživovými údaji.

ROZSAH NAŘÍZENÍ

Nařízení se vztahuje na všechny potravinářské produkty určené pro konečného spotřebitele, včetně produktů dodaných do provozů veřejného stravování (např. restaurace, jídelny, nemocnice, různé gastronomické provozy nebo rychlá občerstvení)²⁰, jakož i produktů určených k zásobování těchto provozů²¹.

Nebalené potraviny

Evropský zákonodárce se rozhodl ponechat v pravomoci členských států, aby si samy rozhodly, které informace by měly být poskytovány v případě potravin prodávaných volně a potravin balených v maloobchodních prostorách²². V zásadě však musí být zachován princip, že pro tyto potraviny lze jako povinné stanovit pouze ty informace, které jsou jako povinné vyžadovány u balených potravin. Přímo nařízení pouze stanoví, že u nebalených potravin je povinnou informací informace o přítomnosti alergenů²³.

Z výše uvedeného lze dovodit, že nejen podnikatelé, ale i spotřebitelé budou konfrontováni možná hned s několika různými systémy, podle toho, o jaký členský stát zrovna půjde. Netřeba ani dodávat, že tento přístup není zrovna v souladu s obecnými cíli tohoto nařízení²⁴.

Provozovny společného stravování, jídelny, gastronomické provozy

Přesné postupy, podle nichž by měly provozovny společného stravování poskytovat informace o potravinách, budou členské státy ještě definovat. Pokrm je nebalenou potravinou, tj. při podávání spotřebiteli je nutné uvést údaj vyžadovaný nařízením²⁵

¹⁹ Přijetí nařízení podléhá proceduře spolurozhodování, která vyžaduje souhlas všech tří evropských legislativních orgánů.

²⁰ Nařízení se vztahuje i na stravovací služby poskytované přepravními společnostmi, pokud se odlet/odjezd uskuteční z místa členského státu, na nějž se vztahují Smlouvy.

²¹ Viz. čl. 1 odst. 3 v souv. s čl. 8 odst. 7 nařízení.

²² Např. potraviny, které jsou baleny přímo v prostorách prodejce nebo přímo v místě prodeje.

²³ Čl. 44 odst. 1 písm. a) nařízení.

²⁴ Viz. zmínka o důvodech zjednodušení legislativy.

²⁵ Čl. 44 odst. 1 nařízení.

a další údaje, pokud je to stanoveno vnitrostátním opatřením. V každém případě nařízení stanoví, že povinné informace o potravině musí být k dispozici a snadno dostupné v souladu s ustanovením platným pro všechny potraviny²⁶.

Informace předávané „business to business“ (B2B)²⁷

PPP mají povinnost sdělovat všechny „povinné informace“²⁸ o potravině (na obalu, etiketě nebo průvodních dokumentech)²⁹. Přitom PPP je jakákoli fyzická nebo právnická osoba odpovědná za plnění požadavků potravinového práva v potravinářském podniku, který řídí³⁰. Tito PPP tedy zodpovídají za přenos informací všude tam, kde:

- jsou balené potraviny určeny konečnému spotřebiteli, avšak jsou uváděny na trh ve fázi, která předchází prodeji konečnému spotřebiteli a při které nejsou prodávány zařízením společného stravování, a
- jsou balené potraviny určeny k dodání do zařízení společného stravování za účelem přípravy, zpracování, dělení nebo porcování³¹.

Prodejce se tedy nemůže zříci odpovědnosti za informace o potravině, které opominul, pokud je měl od svého dodavatele k dispozici. Nemůže je také bezdůvodně upravovat, pokud by taková úprava mohla uvádět spotřebitele v omyl nebo by jinak mohla snížit úroveň jeho ochrany.

Prodej potravin na dálku

Nařízení pamatuje i na prodej potravin nabízených prostřednictvím tzv. komunikačních prostředků na dálku (tedy takových prostředků, které mohou být použity k uzavření smlouvy mezi PPP a spotřebitelem bez jejich současné fyzické přítomnosti). Za těchto okolností musí dotčený PPP poskytnout vymezenou část povinných informací prostřednictvím prostředků podporujících prodej (např. webové stránky v případě internetového obchodu nebo letáky v případě obchodu uzavíraného telefonicky) nebo jiných vhodných prostředků³².

Všechny povinné informace však bude nutné poskytnout v okamžiku dodání³³.

Otázkou, která by měla být vyjasněna zejména, však zůstává, zda v případě dodávky hotových potravin tzv. „domů“ (např. pizza) by měly být povinné informace poskytovány také například na obalu takového výrobku kromě toho, že mají být k dispozici předem.

KOMPETENCE ČLENSKÝCH STÁTŮ

Jak již bylo zmíněno výše, členskými státy byl ponechán prostor tam, kde je to možné, doplnit novou evropskou legislativu na označování potravin svými národními ustanoveními týkajícími se vybraných produktů nebo kategorií produktů až do té míry, která není plně pokryta obecnými ustanoveními nařízení.

Podle nařízení totiž „členské státy mohou přijímat vnitrostátní opatření v otázkách, které nejsou výslovně harmonizovány tímto nařízením, za předpokladu, že jimi nezakáží, neztíží ani neomezí volný pohyb zboží, které je v souladu s tímto nařízením.“³⁴

²⁶ Čl. 12 odst. 1 nařízení.

²⁷ Tato poznámka se týká veškerých informací, které by měly být předány jedním PPP dodávajícím jinému PPP, který bude prodávat potraviny konečnému spotřebiteli.

²⁸ Týká se povinných informací uvedených v čl. 9 nařízení.

²⁹ „...Ize-li zaručit, že tyto doklady jsou buď přiloženy k příslušné potravině, nebo byly zaslány před dodávkou nebo současně s dodávkou...“.

³⁰ Čl. 3 odst. 3 nařízení EP a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin.

³¹ Čl. 8 odst. 7 nařízení.

³² Čl. 14 odst. 1 písm. a) nařízení.

³³ Viz. čl. 14 odst. 1 písm. b) nařízení. Tyto požadavky se paradoxně nepoužijí na „potraviny nabízené k prodeji prostřednictvím prodejních automatů nebo automatizovaných obchodních prostor.“.

³⁴ Čl. 38 odst. 2 nařízení.

Vnitrostátní opatření pro další povinné údaje

Nařízení jde ještě dál, když umožňuje, aby členské státy zavedly opatření ukládající pro určité druhy nebo skupiny potravin povinnost uvádět další povinné údaje, je-li to opodstatněné alespoň jedním z těchto důvodů:

- ochrana veřejného zdraví;
- ochrana spotřebitele;
- předcházení podvodům;
- ochrana práv průmyslového a obchodního vlastnictví, uvádění původu, chráněného označení původu a předcházení nekalé soutěži³⁵.

Členský stát, který by zamýšlel přijmout opatření na základě tohoto ustanovení, musí oznámit návrh takového opatření Komisi. Implementovat navrhované opatření může až po uplynutí tří měsíců od notifikace za předpokladu, že Komise k tomuto návrhu nedala negativní stanovisko. Bude tudíž na Komisi, do jaké míry zachová celistvost vnitřního trhu v zájmu PPP i spotřebitelů, a to zajištěním dodržování zásady jednotného uplatňování právních předpisů EU.

Vnitrostátní opatření týkající se původu potravin

Podle nového režimu mohou členské státy přijmout národní opatření týkající se povinného uvádění země původu nebo místa původu, je-li prokázána spojitost mezi určitými vlastnostmi dané potraviny a jejím původem³⁶.

Jediné omezení, které má zamezit nadměrnému přijímání národních režimů, je uvedeno v čl. 38 odst. 1 nařízení, kde se stanoví, že vnitrostátní opatření nesmějí působit překážky volného pohybu zboží včetně diskriminace vůči potravinám pocházejícím z jiných členských států. Takové omezení je vcelku nerealistické. Ve skutečnosti zavedení dodatečných vnitrostátních opatření, které na rozdíl od požadavků, které jsou jednotně použitelné na všechny potraviny ve všech členských státech, neodmyslitelně povede k:

- zvýšeným nákladům PPP a zejména malých a středních podniků (např. přizpůsobení výrobních procesů za účelem zajištění souladu s národními opatřeními v závislosti na požadavcích jednotlivých členských států, získávání a zpracování dalších dodatečných požadovaných informací, revize stávajících obalů apod.);
- zvýhodnění některých produktů na trhu (spotřebitelé mohou inklinovat k tomu, že budou preferovat právě produkty, které vyhovují dodatečným vnitrostátním opatřením přijatým v jednotlivých členských státech).

Paradoxně, ochrana tohoto typu produktů, tedy ochrana v souvislosti mezi vlastnostmi potravin a jejich původem, je již poskytnuta v rámci platných právních předpisů EU³⁷.

ALKOHOLICKÉ NÁPOJE

Alkoholické nápoje podléhají režimu, který na evropské úrovni upravují zvláštní právní předpisy. Nicméně, i přesto jsou alkoholické nápoje s obsahem alkoholu vyšším než 1,2% objemových upraveny i tímto nařízením a vyňaty z povinnosti uvádět výživové údaje a složení, s výjimkou alergenů³⁸.

Do doby nabytí účinnosti nařízení by měla Komise vypracovat zprávu, v níž zhodnotí, zda by alkoholické nápoje neměly do budoucna nést informace zejm. o energetické hodnotě³⁹. V této souvislosti by také Komise měla zvážit, zda by nebylo do budoucna vhodné navrhnout definici „alkoholické limonády“⁴⁰.

³⁵ Čl. 39 odst. 1 nařízení.

³⁶ Čl. 39 odst. 2 nařízení.

³⁷ Nařízení Rady (ES) č. 509/2006 ze dne 20. března 2006 o zemědělských produktech a potravinách, jež představují zaručené tradiční speciality, a nařízení Rady (ES) č. 510/2006 ze dne 20. března 2006 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin.

³⁸ Čl. 16 odst. 4 nařízení.

³⁹ Zatímco podle čl. 41 nařízení mohou členské státy, až do přijetí předpisů Unie uvedených v čl. 16 odst. 4, zachovat vnitrostátní opatření pro uvádění složek v případě nápojů obsahujících více než 1,2 % objemových alkoholu.

⁴⁰ Čl. 16 odst. 4 nařízení.

ODPOVĚDNOST PPP

Nařízení velkou měrou vyjasňuje odpovědnost jednotlivých PPP, kteří se podílejí na celém řetězci uvádění potravin na trh. To je také vnímáno jako jeden z hlavních benefitů této právní úpravy. V kontextu se základními požadavky stanovenými nařízením obecného potravinového práva⁴¹ je PPP, pod jehož jménem nebo obchodním jménem je potravina určená pro konečného spotřebitele uváděna na trh, odpovědný za úplnost a pravdivost informací uváděných v souvislosti s takovou potravinou. Nutno dodat, že uváděním na trh není pouze výroba nebo prodej potravin, ale jakékoli nabízení k prodeji nebo jakékoli jiné formy převodu, zdarma nebo za úplaty, jakož i distribuce a další formy převodu (tedy i skladování apod.)⁴².

V případě potravin, které pochází ze zemí mimo EU, nese odpovědnost za úplnost a pravdivost informací o potravine dovozce⁴³.

POVINNÉ INFORMACE NA POTRAVINÁCH

Kromě požadavků na označování, které v současné době již platí pro všechny potraviny, nařízení nově stanoví, že výživové údaje a informace o zemi původu nebo místu původu musí být rovněž uvedeny způsobem, který stanoví nařízení⁴⁴. Nařízení tedy rozšiřuje množství povinných údajů oproti stavu, který známe ze současné legislativy.

Povinné údaje na balených potravinách

Nařízení stanoví⁴⁵, které údaje musí být na potravině vždy. Jedná se o:

- název potraviny,
- seznam složek
- alergeny
- množství určitých složek nebo skupin složek (v případě jejich zdůraznění)
- čisté množství potraviny
- datum minimální trvanlivosti nebo datum použitelnosti
- zvláštní podmínky uchování nebo podmínky použití
- jméno nebo obchodní název a adresu PPP, který je za potraviny odpovědný
- zemi původu nebo místo původu ve vyjmenovaných případech
- návod k použití v případě potraviny, kterou by bez tohoto návodu bylo obtížné odpovídajícím způsobem použít
- u nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2 % objemových skutečný obsah alkoholu v procentech objemových
- výživové údaje.

Povinné údaje se uvádějí slovy a čísly, event. lze některé z nich vyjádřit i piktogramy nebo symboly⁴⁶. Pro určité potraviny nebo skupiny potravin jsou pak dále upraveny některé další povinné údaje (rozmrazeno, obsah kofeinu apod.)⁴⁷.

V případě obalů nebo nádob, jejichž největší plocha je menší než 10 cm², je povinné uvádět pouze název potraviny, alergeny, čisté množství a datum minimální trvanlivosti nebo datum použitelnosti. Seznam složek se uvede jinými prostředky anebo se poskytnou na žádost spotřebitele⁴⁸. Obdobná výjimka se uplatní i pro skleněné láhve určené k opakovanému použití, které jsou nesmazatelně označeny (a proto nejsou opatřeny etiketou, a to ani krčkovou, ani rukávovou)⁴⁹.

Příloha V nařízení navíc stanoví seznam potravin, u nichž nejsou požadovány výživové údaje⁵⁰. Na potravinách v obalech nebo

⁴¹ Nařízení (ES) č. 178/2002.

⁴² Čl. 3 odst. 8 nařízení (ES) č. 178/2002.

⁴³ Čl. 8 odst. 1 nařízení.

⁴⁴ Čl. 9 odst. 1 nařízení.

⁴⁵ Čl. 9 odst. 1 nařízení.

⁴⁶ Čl. 9 odst. 2 nařízení.

⁴⁷ Čl. 10 v souvislosti s přílohami nařízení.

⁴⁸ Čl. 16 odst. 2 nařízení.

⁴⁹ Čl. 16 odst. 1 nařízení.

⁵⁰ Čl. 16 odst. 3 nařízení.

nádobách, jejichž největší plocha je menší než 25 cm², se výživové údaje uvádět nemusí. Tato výjimka se však neuplatní v případech, kdy se jinými právními předpisy vyžaduje uvedení výživových údajů (např. v případě uvedení zdravotního nebo výživového tvrzení apod.).

Povinné údaje na nebalených potravinách

Jsou-li potraviny nabízeny k prodeji konečnému spotřebiteli nebo zařízením společného stravování nebalené nebo jsou-li baleny v místě prodeje na žádost spotřebitele nebo baleny do hotového balení pro přímý prodej, musí být poskytnuta minimálně informace o přítomnosti alergenů. Členské státy však pro nebalené potraviny mohou rozšířit okruh povinně uváděných údajů⁵¹. Na tuto možnost je v rámci novely zákona o potravinách reagováno tím, že se rozšiřuje okruh povinných údajů dále na název potraviny, zemi původu a třídu jakosti (vyžadují-li to předpisy EU) v těsné blízkosti potraviny. Dále novela také řeší povinné údaje sdělované na žádost spotřebitele nebo umístěné v blízkosti místa prodeje nebalené potraviny. Konkrétní rozsah však bude znám pravděpodobně až po projednání v Parlamentu ČR, protože lze předpokládat, že do jeho podoby budou chtít zasáhnout nejrůznější zájmová sdružení.

Informace ve stejném zorném poli

Je nutné zmínit, že název potraviny, čistá hmotnost a popřípadě obsah alkoholu musí být umístěny ve stejném zorném poli⁵². Přitom zorným polem se rozumí všechny povrchy na balení potraviny, které lze přečíst z jednoho zorného úhlu. Je zřejmé, že úmyslem zákonodárce nebylo přesně stanovit velikost tohoto zorného úhlu, jako spíše to, kde se mají konkrétní informace ve skutečnosti nacházet. Zorný úhel tedy pokrývá tu část obalu, na které lze všechny informace srozumitelně a bez překážek přečíst (např. víčko na kelímku nebo jedna ze stran hranatého obalu).

Totéž platí i o výživových údajích. Nařízení stanoví, že výživové údaje se uvádějí ve stejném zorném poli⁵³. Ale k výživovým údajům se podrobně ještě dostaneme. Kromě stejného zorného pole ještě nařízení definuje tzv. hlavní zorné pole⁵⁴, což je ta část obalu, na kterou se spotřebitel při nákupu primárně soustředí, resp. ta, která je určena k tomu, aby výrobek „prodávala“ (výrobce na ni soustředí stěžejní informace o potravine). Téměř vždy tak půjde o přední stranu obalu.

Na druhou stranu, nařízení již neřadí mezi údaje povinně uváděné ve stejném zorném poli údaj o datu použitelnosti / minimální trvanlivosti. To je s ohledem na význam takové informace poměrně nepochopitelné.

Symboly a alternativní způsoby vyjadřování informací

Komise může přijmout pravidla pro vyjadřování povinných údajů formou symbolů nebo různých piktogramů⁵⁵. Přijetí takových pravidel však musí být přínosné pro spotřebitele a musí mu být zajištěna stejná informační hodnota jako u psaného textu.

Do budoucna by takový krok mohl znamenat takovou formu „označování“, jakou by např. mohly nabízet interaktivní obrázky na regálech, aplikace v chytrých telefonech apod.⁵⁶

Název potraviny

Stejně jako ve stávajících právních předpisech je i nyní stanoveno, že název potraviny musí doprovázet údaje o fyzikálním stavu potraviny nebo o určitém způsobu úpravy, kterou prošla ve všech případech, kdy by opomenutí těchto informací mohlo uvést kupujícího v omyl⁵⁷.

⁵¹ Čl. 44 nařízení.

⁵² Čl. 13 odst. 5 nařízení.

⁵³ Čl. 34 odst. 1 nařízení.

⁵⁴ Čl. 2 odst. 2 písm. l) nařízení.

⁵⁵ Čl. 9. odst. 2 a 4 nařízení.

⁵⁶ Čl. 12 odst. 3 nařízení.

⁵⁷ Příloha VI nařízení.

Hlavními novinkami v této oblasti ale jsou:

- **rozmrazeno** – název potraviny, která byla před prodejem zmrazena a je prodávána v rozmrazeném stavu, je nutné doplnit názvem „rozmrazeno“⁵⁸. Tento požadavek se však nevztahuje na složky přítomné v konečném výrobku, potraviny, jejichž zmrazení je z technologického hlediska nezbytnou součástí výrobního procesu, a na potraviny, jejichž rozmrazení nemá žádný negativní dopad na jejich bezpečnost nebo kvalitu;
- **přísady používané jako náhrada** – pokud bude některá ze složek běžně používaná nebo přirozeně se vyskytující ve výrobku (např. vejce v majonéze) nahrazena jinou složkou (např. rostlinná vláknina) v do-
tčeném výrobku, pak musí taková potravina obsahovat vedle seznamu složek také jednoznačný údaj o součásti nebo složce, která byla pro částečné nebo úplné nahrazení použita. Tento údaj musí být umístěn v těsné blízkosti názvu produktu písmem, jehož velikost je v poměru k názvu potraviny alespoň 75 %⁵⁹;
- **přidaná voda v masných výrobcích a produktech rybolovu** – masné výrobky a masné polotovary, které mají podobu krájeného masa, kusu masa, plátku, porce nebo jatečně upraveného těla zvířat, musí nést informaci o tom, že do nich byla přidána voda, pokud její podíl představuje více než 5 % váhy konečného výrobku⁶⁰. Totéž platí i pro produkty rybolovu a upravené produkty rybolovu;
- **„ze spojovaných kousků masa“ a „ze spojovaných kousků rybího masa“** – masné výrobky a masné polotovary a produkty rybolovu, které vyvolávají dojem, že jsou vyrobeny z jednoho celistvého kusu masa či ryby, zatímco jsou zformovány z různých kusů spojených jinými složkami či jinými prostředky, musí být povinně označeny výše uvedeným názvem⁶¹;
- **masné výrobky ve střívku, které není jedlé** – pokud není umělé střívko jedlé, musí být tato skutečnost na potravině uvedena⁶².

Čitelnost

Jedním ze základních požadavků nařízení je, aby byly všechny povinné informace na potravinách čitelné a snadno dostupné⁶³. Samotná čitelnost je definována jako fyzický vzhled informace, jehož prostřednictvím je tato informace vizuálně přístupná pro běžnou populaci⁶⁴. Čitelnost povinných údajů závisí na celé řadě faktorů. Mezi ně patří především velikost písma (fontu), odstupy mezi písmeny, odstupy mezi řádky, tloušťka tahů písma, barva písma, druh písma anebo poměr mezi výškou a šířkou písmen. Pochopitelně významnou roli hraje také povrch použitého materiálu a kontrast mezi písmem a pozadím.

- **Povinná velikost písma**
Pro povinně uváděné údaje nařízení stanoví také jednotně povinnou velikost písma, a to o velikosti fontu minimálně 1,2 mm (výška malého písmene „x“). Výška malého písmene „x“ je definována v příloze⁶⁵.
- **Výjimka pro malé obaly**
U obalů nebo nádob, jejichž největší plocha je menší než 80 cm², musí být povinné údaje uvedeny ve velikosti písma nejméně 0,9 mm⁶⁶.

⁵⁸ Část A bod 2. přílohy VI nařízení.

⁵⁹ Část A bod 4. přílohy VI nařízení.

⁶⁰ Část A bod 6. přílohy VI nařízení.

⁶¹ Část A bod 7. přílohy VI nařízení.

⁶² Část C přílohy VI nařízení.

⁶³ Čl. 12 odst. 1 nařízení.

⁶⁴ Čl. 2 odst. 2 písm. m) nařízení.

⁶⁵ Čl. 13 odst. 2 v souv. s přílohou IV nařízení.

⁶⁶ Čl. 13 odst. 3 nařízení.

- **Největší plocha obalu**

Pro určení povinné velikosti písma se stanoví jako rozhodující největší plocha obalu, kterou se rozumí ta část obalu, která tvoří jeho největší část. Největší plocha obalu bude tedy u hranatých obalů limitována hranami a PPP si vybere z jednotlivých ploch právě tu největší. Nejčastěji se také bude shodovat se zorným polem. U oválných a jinak zakřivených obalů bude tvořit největší plochu celý povrch pláště (bez např. víček a dna).

Povinné údaje se navíc vyznačují na viditelném místě tak, aby byly dobře viditelné, snadno čitelné, a je-li to vhodné nesmazatelné. Nesmějí být žádným způsobem skryty, zastřeny ani přerušeny jiným textem nebo vyobrazením či jiným zasahujícím materiálem. Od povinných údajů nesmí být žádným způsobem také odváděna pozornost⁶⁷.

Komise může do budoucna přijmout pravidla týkající se čitelnosti povinně uváděných údajů⁶⁸.

Složky v potravinách

Seznam složek je jedním z povinných údajů na potravinách⁶⁹. Obsahuje všechny složky potravin seřazené sestupně podle hmotnosti, stanovené v okamžiku jejich použití při výrobě potravin. Nadepíše se nebo uvede patřičným nadpisem obsahujícím slovo „složení“⁷⁰. Nařízení zároveň přesně stanoví případy, ve kterých se uvedení seznamu složek nevyžaduje (např. sycené vody nebo čerstvé ovoce a zelenina) a ve kterých není nutné do seznamu složek zařazovat některé součásti potravin (např. součásti složky, které jsou během výroby přechodně odděleny a poté jsou do potravin opět přidány v množství nepřekračujícím původní podíl apod.)⁷¹.

- **Alergeny**

Pokud pochází více složek nebo pomocných látek obsažených v potravine z jednoho alergenu, musí taková skutečnost být v označení jasně uvedena pro každou danou složku nebo pomocnou látku⁷².

Název alergenu musí být jasně odlišen od ostatních složek uvedených v seznamu například typem či stylem písma nebo barvou pozadí⁷³. Nařízení sice dál již tuto povinnost nerozvádí, nicméně je evidentní, že zákonodárce chtěl, aby nebylo možné při běžném čtení etikety tuto informaci přehlédnout. Musí být tedy na první pohled viditelná.

Vyznačení alergenu se nevyžaduje v případech, kdy název potravin jasně odkazuje na danou látku nebo produkt⁷⁴.

- **Oleje a tuky rostlinného původu**

Nařízení požaduje, aby tyto složky byly uvedeny ve složení s uvedením údaje o jejich konkrétním rostlinném původu s dovětkem „v různém poměru“. V takovém případě se také uvedou v seznamu složek v konkrétním pořadí podle celkové hmotnosti přítomných rostlinných olejů nebo tuků. Pokud se jedná o ztužený rostlinný olej nebo tuk, musí se připojit výraz „plně ztužený“ nebo „částečně ztužený“⁷⁵.

- **Oleje a tuky živočišného původu**

U rafinovaných olejů a tuků živočišného původu nařízení vyžaduje označit přídavek „živočišný“ nebo uvést konkrétní živočišný původ. Pokud se jedná o ztužený živočišný olej nebo tuk, musí se připojit výraz „plně ztužený“ nebo „částečně ztužený“⁷⁶.

- **Přidaná voda a těkavé látky**

Nařízení stanoví, že se přidaná voda a těkavé látky uvádějí v seznamu v pořadí podle jejich hmotnosti v konečném výrobku. Množství přidané vody se vypočítá odečtením celkového množství ostatních použitých složek od celkového množství konečného výrobku, pokud je toto množství větší než 5%. Tato výjimka se však nevztahuje na maso, masné polotovary, nezpracované produkty rybolovu a nezpracované mlže⁷⁷.

⁶⁷ Čl. 13 odst. 1 nařízení.

⁷⁴ Čl. 21 odst. 1 poslední pododstavec nařízení.

⁶⁸ Čl. 13 odst. 4 nařízení.

⁷⁵ Část A body 8 a 9 přílohy VII nařízení.

⁶⁹ Čl. 9 odst. 1 písm. b) nařízení.

⁷⁶ Část B body 1 a 2 přílohy VII nařízení.

⁷⁰ Čl. 18 odst. 1 nařízení.

⁷⁷ Část A bod 1 přílohy VII nařízení.

⁷¹ Čl. 19 a 20 nařízení.

⁷² Čl. 9 odst. 1 písm. c) v souv. s čl. 21 nařízení.

⁷³ Čl. 21 odst. 1 písm. b) nařízení.

- **Kofein**

Nápoje, s výjimkou čaje, kávy a nápojů na bázi čaje/kávy, s obsahem kofeinu vyšším než 150 mg/l musí být označeny ve stejném zorném poli s názvem potraviny také dovětkem: „Vysoký obsah kofeinu. Není vhodné pro děti a těhotné nebo kojící ženy“. Přičemž v závorkách musí následovat odkaz na obsah kofeinu vyjádřený v mg na 100 ml⁷⁸.

Jiné potraviny než nápoje, do nichž je kofein přidáván k fyziologickému účelu (např. doplňky stravy), musí být také ve stejném zorném poli, jako je název potraviny, označeny „Vysoký obsah kofeinu. Není vhodné pro děti těhotné ženy“. Přičemž se v závorkách uvede obsah kofeinu vyjádřený v mg na 100 g/ml⁷⁹.

- **Aromata**

Aromata použitá v potravině musí být označena jako „aroma“ nebo „aromata“ nebo přesnějším názvem nebo popisem daného aromatu v souladu s evropskou legislativou⁸⁰. Stejně tak označení „přírodní“ musí být použito plně v souladu s evropskou legislativou⁸¹. Chinin nebo kofein, pokud jsou používány jako aroma při výrobě nebo přípravě potraviny, se uvedou pod svým zvláštním označením na seznamu složek bezprostředně za slovem „aromatizováno“⁸².

- **Nanomateriály**

Nařízení jako jeden z prvních právních předpisů týkající se označování potravin definuje „nanomateriál“⁸³. Všechny složky vyskytující se v potravině v podobě umělých nanomateriálů musí být jasně uvedeny v seznamu složek. Za názvy těchto složek se v závorce uvede slovo „nano“⁸⁴.

Čistá váha

Nařízení požaduje, aby bylo na potravinách uváděno jejich čisté množství. V některých případech se čisté množství však uvádět nemusí⁸⁵. A například u potravin ošetřených glazurou (zmrazené rybí filety na povrchu ošetřené vodou apod.) je nutné uvést čistou hmotnost bez glazury⁸⁶.

Datum minimální trvanlivosti a datum spotřeby

Nařízení předpokládá, že by Komise do budoucna mohla přijmout podrobnější pravidla pro vyjadřování data minimální trvanlivosti nebo data použitelnosti⁸⁷. Výraz „spotřebujte do“ musí být vyznačen na každé jednotlivě zabalené porci a nikoli tedy na obalu, který obsahuje jednotlivá balení⁸⁸.

⁷⁸ Bod 4.1 přílohy III nařízení.

⁷⁹ Bod 4.2 přílohy III nařízení.

⁸⁰ Čl. 3 odst. 2 písm. b), c), d), e), f), g) a h) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1334/2008 ze dne 16. prosince 2008 o látkách určených k aromatizaci a některých složkách potravin vyznačujících se aromatem pro použití v potravinách nebo na jejich povrchu a o změně nařízení Rady (EHS) č. 1601/91, nařízení (ES) č. 2232/96 a č. 110/2008 a směrnice 2000/13/ES.

⁸¹ Čl. 16 nařízení (ES) č. 1334/2008.

⁸² Část D přílohy VII nařízení.

⁸³ Čl. 2 odst. 2 písm. t) nařízení.

⁸⁴ Čl. 18 odst. 3 nařízení.

⁸⁵ Čl. 23 v souv. s přílohou IX nařízení.

⁸⁶ Bod 5. přílohy IX nařízení.

⁸⁷ Čl. 24 odst. 3 nařízení.

⁸⁸ Bod 2. písm. d) přílohy X nařízení.

Datum zmrazení

V případě masa, masných výrobků a nezpracovaných ryb stanoví nařízení povinnost uvádět na obalu datum prvního zmrazení (den/měsíc/rok)⁸⁹. Tento požadavek zřejmě nebude pro spotřebitele až tak relevantní, neboť povinnost uvádět de facto datum výroby jiných produktů s dlouhou životností se nepředpokládá. Na druhou stranu datum výroby jakéhokoliv potravinářského výrobku je velmi snadno dosledovatelné prostřednictvím záznamů, které by měl mít každý PPP k dispozici.

Původ potravin

Problematika značení země původu na potravinách byla otevřena v průběhu celé diskuse o výsledné podobě nařízení. Je zřejmé, že konečný požadavek nařízení na to, aby byla země původu nebo místo původu povinně uváděno u všech druhů masa⁹⁰, je výsledkem určitého kompromisu. Stejně tak je výsledkem kompromisu určité i povinnost uložená Komisi, aby přezkoumala, zda by i u jiných kategorií potravin nebylo do budoucna vhodné přijmout povinnost označovat zemi původu⁹¹. Snad se ale výrobci nedočkájí toho, co navrhoval EP, a to, aby země původu byla vyznačována povinně u všech složek, z nichž se konkrétní potravina skládá.

Zachován zůstává i nadále požadavek, že se země původu nebo místo původu povinně uvede v případech, kdy by neuvedení mohlo uvést spotřebitele v omyl (např. mozzarella vyrobená v Německu, ale prodávaná v Itálii)⁹².

Dále nařízení stanoví, že se země původu uvede, pokud by informace připojená k potravine nebo etiketa jako celek jinak naznačovala, že potravina je z jiné země původu nebo místa původu⁹³. Toto ustanovení by mohlo být užitečné, co se zejména jakési prevence týká, a to v případech, kdy jsou produkty prezentovány jako „vyrobena... v České republice“ za použití určitých tvrzení nebo symbolů, přičemž ale mohou být vyrobeny kdekoli.

Původ potravin je odlišný od původu primární složky

Pokud je země původu nebo místo původu potravin odlišné od země původu nebo místa původu primární složky, uvede se buď, že primární složka pochází z konkrétní země anebo se alespoň uvede, že je odlišná od místa původu⁹⁴. Aplikace tohoto pravidla však závisí na přijetí prováděcích pravidel, které by měla Komise připravit. Nebudou-li do doby nabytí účinnosti tato pravidla přijata, zřejmě asi těžko bude tato povinnost uskutečnitelná. Pouhý údaj o výrobci a místě, kde je usídlen, však nepředstavuje „původ“ ve smyslu tohoto nařízení⁹⁵.

V tuto chvíli je těžké odhadnout, jakým způsobem se odrazí indikace původu primární složky do rozhodování spotřebitele, zda bude mít dopad na trh či přinese určité výhody produkci lokálních potravin.

Původ masa

Nařízení vyžaduje povinně vyznačit zemi původu u čerstvého, chlazeného či mraženého vepřového, skopového, kozího a drůbežního masa⁹⁶ (u hovězího masa obdobná povinnost již platí⁹⁷). Do dvou let od zveřejnění nařízení by Komise měla přijmout prováděcí pravidla⁹⁸. Stejně tak by Komise mohla rozšířit povinné značení země původu i na maso použité jako složka v potravinách⁹⁹.

Původ jiných kategorií výrobků

Během tří let od vstupu nařízení v účinnost by měla Komise předložit zprávu o možném dalším rozšíření povinného značení země původu na jiné druhy masa, než ty, u kterých je to legislativně vyžadováno (koňské ?), mléko, mléko použité jako složka v mléčných výrobcích, nezpracované potraviny, jednosložkové produkty a složky, které tvoří více než 50 % potravin¹⁰⁰.

Některé zúčastněné strany tvrdí, že rozšíření povinného poskytování informací o původu na větší počet výrobků může změnit zemědělství v EU. Pokud by to byl tento případ, bylo by rozšíření jistě podporováno. Nicméně, tato otázka si vyžaduje komplexnější pohled. Stejně tak by takové rozšíření jistě přineslo velmi vysoké nároky na označování a přípravu obalů, a to

⁸⁹ Bod 3. přílohy X nařízení.

⁹⁶ Čl. 26 odst. 2 písm. b) nařízení.

⁹⁰ Čl. 26 odst. 2 písm. b) nařízení.

⁹⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1760/2000 ze dne 17. července 2000 o systému identifikace a evidence skotu, o označování hovězího masa a výrobků z hovězího masa a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 820/97

⁹¹ Čl. 26 odst. 5 nařízení.

⁹⁸ Čl. 26 odst. 8 nařízení.

⁹² Čl. 26 odst. 2 písm. a) věta první nařízení.

⁹⁹ Čl. 26 odst. 6 nařízení.

⁹³ Čl. 26 odst. 2 písm. a) věta druhá nařízení.

¹⁰⁰ Čl. 26 odst. 5 nařízení.

⁹⁴ Čl. 26 odst. 3 nařízení.

⁹⁵ Čl. 2 odst. 2 písm. g) nařízení.

s ohledem na dostupnost některých surovin na světových trzích a nutnost je v některých případech velmi flexibilně nahrazovat surovinami jiného původu, než je ten, který je uveden na obalu. Na druhou stranu nyní nic nebrání PPP, aby uváděl zemi původu dobrovolně jako dodatečnou informaci o složkách ve svých výrobcích.

Výživové údaje

Uvádění výživových údajů budeme věnovat samostatnou kapitolu. Krátce lze však shrnout, že nařízení požaduje, s minimem výjimek, aby byly výživové údaje na balených potravinách uváděny povinně¹⁰¹.

Nařízení přesně stanoví, které výživové údaje musí být uvedeny povinně a v jakém pořadí (energetická hodnota, tuky, nasycené mastné kyseliny, sacharidy, cukry, bílkoviny a sůl)¹⁰², a zároveň povoluje uvést údaje o některých dalších živinách (mononenasyčené mastné kyseliny, polynenasycené mastné kyseliny, polyalkoholy, škrob, vláknina), vitamínech a minerálních látkách¹⁰³. Nad rámec těchto informací nelze jít. Pouze některé údaje lze zopakovat na přední straně obalu povinnou velikostí písma (energetickou hodnotu samostatně nebo společně s množstvím tuků, nasycených mastných kyselin, cukrů a soli)¹⁰⁴. Všechny (povinné i nepovinné údaje) výživové údaje je nutné uvést na 100 g/ml¹⁰⁵, přičemž nařízení umožňuje je za určitých podmínek uvést také na porci nebo jednotku spotřeby¹⁰⁶ nebo jako procento referenčních hodnot příjmu¹⁰⁷, což je pojem, který se nově zavádí a ke kterému se také určitě

dostaneme. V této souvislosti také zcela jistě bude nutné zmínit i GDA.

Pro nebalené potraviny mohou členské státy přijmout povinnost uvádět údaj o energetické hodnotě anebo společné uvádění energetické hodnoty s množstvím tuků, nasycených mastných kyselin, cukrů a soli¹⁰⁸ (zde pouze tedy pět údajů na rozdíl sedmi u balených potravin).

Rituální porážky

Nařízení nestanoví žádná specifická pravidla pro označování masa z rituálních porážek (kosher, halal). V rámci následné revize nařízení nicméně může do budoucna dojít k tomu, že Komise vezme v úvahu při označování potravin také způsoby porážky a vůbec omračování zvířat¹⁰⁹.

Dozor

Členské státy by měly provádět kontroly pro zajišťování dodržování tohoto nařízení v souladu s nařízením o úředních kontrolách¹¹⁰.

Aplikace

Nařízení již platí. Účinnosti však nabývá až 13. prosince 2014, s výjimkou požadavků na označování mletého masa (nabývají účinnosti 1. ledna 2014) a s výjimkou požadavků na povinné výživové značení (nabývá účinnosti 13. prosince 2016)¹¹¹. Nařízení neukládá PPP (a tudíž ani výrobcům, ale ani obchodníkům) již nyní, ještě před jeho samotnou účinností, označovat výrobky podle nových pravidel. PPP tuto možnost mají, není to však povinnost. Povinni jsou teprve v okamžiku, kdy se rozhodnou k takovému kroku. Pak je nutné aplikovat požadavky nařízení bezezbytku. Dostatečně dlouhé přechodné období bylo zvoleno z toho důvodu, aby měli všichni PPP dostatečně dlouhou ale především také stejnou dobu, na přípravu nových obalů a etiket. Navíc, nařízení umožňuje uvádět potraviny opatřené etiketou před nabytím účinnosti ještě do vyprodání zásob¹¹².

¹⁰¹ Čl. 9 odst. 1 písm. l) nařízení.

¹⁰⁸ Čl. 30 odst. 5 nařízení.

¹⁰² Čl. 30 odst. 1 nařízení.

¹⁰⁹ Bod 50 preambule nařízení.

¹⁰³ Čl. 30 odst. 2 nařízení.

¹¹⁰ Bod 52 preambule nařízení.

¹⁰⁴ Čl. 30 odst. 3 v souv. s čl. 34 odst. 3 nařízení.

¹¹¹ Čl. 55 druhý pododstavec nařízení.

¹⁰⁵ Čl. 32 odst. 2 nařízení.

¹¹² Čl. 54 odst. 1 nařízení.

¹⁰⁶ Čl. 33 nařízení.

¹⁰⁷ Čl. 32 odst. 3 a 4 nařízení.

ČÁST 3. - PRAKTICKÝ DOPAD NAŘÍZENÍ O POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ O POTRAVINÁCH SPOTŘEBITELŮM

V další části se podíváme na to, jakým způsobem by se nová pravidla mohla konkrétně promítnout do označování potravin. V době, kdy nařízení vyšlo v Úředním věstníku EU, nebylo v mnoha případech jasné, jakým způsobem aplikovat celou řadu požadavků upravených v nařízení. Na základě neformálního postupu a ve spolupráci s odborníky z členských států zřídilo DG SANCO pracovní skupinu, jejímž úkolem bylo a stále je zodpovědět celou řadu otázek týkajících se aplikace nařízení. Výsledkem práce této skupiny je interpretační dokument „Questions & Answers“¹¹³ („Otázky & Odpovědi“), který by měl napomoci nejen všem subjektům zapojeným do uvádění potravin na trh, ale také příslušným národním autoritám a umožnit jim hlubší pochopení a správnou aplikaci nařízení. Nemá závazný právní status a v případě sporu nese odpovědnost za interpretaci nařízení ESD. Dokument je volně dostupný na stránkách DG SANCO ve všech úředních jazycích EU. Předpokládá se také, že se okruh zodpovězených otázek bude do budoucna rozšiřovat.

1. Obecné principy

Veškeré informace obchodní povahy týkající se potravin musí být přesné, jasné, srozumitelné a spotřebitelům snadno dostupné.

1.1. Zásada přiměřených informací

Informace o potravinách nesmějí být zavádějící zejména

- a) pokud jde o charakteristiky potraviny a zvláště o její povahu, totožnost, vlastnosti, složení, množství, trvanlivost, zemi původu nebo místo původu, způsob výroby nebo získání,
- b) připisováním účinků nebo vlastností, které dotčená potravina nemá,
- c) vyvoláváním dojmu, že dotčená potravina má zvláštní charakteristiky, pokud všechny podobné potraviny mají ve skutečnosti stejné charakteristiky, zejména výslovným zdůrazňováním přítomnosti nebo nepřítomnosti určitých složek nebo živin¹¹⁴,
- d) vyvoláváním dojmu na základě vzhledu, popisu nebo vyobrazení, že je přítomna určitá potravina nebo složka, ačkoli ve skutečnosti byla určitá přirozeně se vyskytující součást nebo běžně používaná složka v této potravine nahrazena odlišnou součástí nebo složkou¹¹⁵.

Tato pravidla se rovněž použijí v případě

- a) reklamy a
- b) obchodní úpravy potravin, jejich tvar, vzhled nebo balení, použité obalové materiály, způsob jejich úpravy a místo vystavení¹¹⁶.

1.2. Jazykové požadavky

Aniž jsou dotčeny případy, kdy by Komise přijala možnost používat symboly a piktogramy k označení určité informace, musí být povinné informace zobrazeny v jazyce snadno srozumitelném pro spotřebitele v členských státech, v kterých se konkrétní potravina prodává¹¹⁷. V ČR tedy budou potraviny uváděny na trh označené v českém jazyce. Z toho vyplývá, že se tato povinnost týká nejen PPP, ale také kteréhokoliv jiného subjektu, ať z jiného členského státu nebo ze třetí země, který uvádí potraviny na trh v ČR.

Členské státy, v nichž je potravina uváděna na trh, mohou na svém území stanovit, že údaje musí být uvedeny v jednom nebo více z úředních jazyků Unie¹¹⁸. Možnost používat vícejazyčné obaly vyloučena tímto ustanovením však není.

¹¹³ Viz. http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/foodlabelling/docs/qanda_application_reg1169-2011_cs.pdf

¹¹⁴ Tento požadavek, zakotvený již v původní směrnici z roku 1979, příliš nekoresponduje s možností uvedeným v nařízení (ES) č. 1924/2006. Toto nařízení naopak předpokládá, že za určitých podmínek budou na potravinách používána tvrzení, která vyzdvihnou ony „zvláštní charakteristiky“ dané potraviny. Nařízení je k obecným předpisům na označování lex specialis a tudíž má před nimi i přednost.

¹¹⁵ Čl. 7 odst. 1 nařízení.

¹¹⁶ Čl. 7 odst. 4 nařízení.

¹¹⁷ Namísto tohoto řešení, by mohl evropský zákonodárce také předpokládat, že budou povinné informace poskytovány v angličtině jako v jazyce, který je pro evropského spotřebitele nejsrozumitelnější.

¹¹⁸ Čl. 15 nařízení.

2. Povinné údaje na potravinách

Na potravinách mohou být jak povinné údaje, tak i dobrovolně sdělované informace. Nařízení přesně stanoví seznam údajů, které musí být na potravině uvedeny vždy. Oproti stávající legislativě je seznam povinných údajů rozšířen.

Na potravině se podle nařízení povinně uvádějí tyto údaje¹¹⁹:

- a) název potraviny;
- b) seznam složek;
- c) každou látku nebo pomocnou látku uvedenou na seznamu v příloze II nebo odvozenou z látky či produktu uvedených na seznamu v příloze II způsobující alergie nebo nesnášenlivost, která byla použita při výrobě nebo přípravě potraviny a je v konečném výrobku stále přítomna, byť v pozměněné podobě;
- d) množství určitých složek nebo skupin složek;
- e) čisté množství potraviny¹²⁰;
- f) datum minimální trvanlivosti nebo datum použitelnosti;
- g) zvláštní podmínky uchování nebo podmínky použití;
- h) jméno nebo obchodní název a adresu provozovatele potravinářského podniku uvedeného v čl. 8 odst. 1;
- i) zemi původu nebo místo původu v případech, které určuje čl. 26;
- j) návod k použití v případě potraviny, kterou by bez tohoto návodu bylo obtížné odpovídajícím způsobem použít;
- k) u nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2 % objemových skutečný obsah alkoholu v procentech objemových;
- l) výživové údaje.

Povinné informace musí být k dispozici a snadno dostupné¹²¹, s výjimkou nebalených potravin (jedná se o potraviny prodávané volně nebo balené pro přímý prodej)¹²². Povinné informace se zejména vyznačují na viditelném místě tak, aby byly dobře viditelné, snadno čitelné, a je-li to vhodné, nesmazatelné. Nesmějí být žádným způsobem skryty, zastřeny ani přerušeny jiným textem nebo vyobrazením či jiným zasahujícím materiálem ani od nich nesmí být odváděna pozornost¹²³. Piktogramy nebo symboly (např. obrázek trouby v případě návodu k použití) mohou tyto údaje pouze doplňovat. Komise však může do budoucna přijmout další předpisy, na jejichž základě by mohl být jeden nebo více údajů vyjádřen piktogramy nebo symboly namísto slov nebo čísel.

Kromě toho musí být povinné údaje uvedeny na obalu nebo na etiketě k němu připojené v dobře čitelné podobě písmem, jehož výška malého písmene „x“, jak je definována v příloze IV, činí nejméně 1,2 mm¹²⁴. V případě obalů nebo nádob, jejichž největší plocha je menší než 80 cm², činí výška malého písmene „x“ nejméně 0,9 mm¹²⁵.

Komise má možnost přijmout další pravidla týkající se čitelnosti¹²⁶ s tím, že může i rozšířit množství „povinných údajů“ pro určité druhy nebo skupiny potravin¹²⁷.

Pro určení povinné velikosti písma se tedy stanoví jako hranice velikost největší plochy obalu. V případě obalu typu kvádr nebo krychle je obal tvořen ze šesti ploch. Jazykovým výkladem lze dovodit, že se jedná o tu největší část obalu, která je limitována jeho hranami (jedná se vlastně o jedno ze zorných polí¹²⁸). Avšak u obalů válcovitého nebo obdobného tvaru (např. plechovky, láhve nebo kornouty), které většinou nemají stejné tvary, je stanovení největší plochy mnohem složitější. V případě obalů ve tvaru válce nebo v případě lahví by se dal pojem „největší plocha“ prakticky vymezit jako plocha celého povrchu pláště nezahrnující víka, dna, obruby na horní a spodní straně plechovek, zakřivené části a hrdla lahví a sklenic¹²⁹.

Nově se dále stanoví, že údaj o názvu potraviny, čistém množství potraviny a o skutečném obsahu alkoholu v % objemových (u nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2 % objemových) musí být uveden ve stejném zorném poli¹³⁰, tj. na místě, kde je lze přečíst z jednoho zorného úhlu. V souvislosti s požadavky na označení ve stejném zorném poli může vzniknout otázka, kolikrát musí PPP zopakovat informaci, která se má společně s jinou informací vyskytovat ve stejném zorném poli, když se např.

¹¹⁹ Čl. 9 nařízení.

¹²⁰ Pozn.: Čisté množství (a, kde je to nutné i obsah alkoholu) musí být uveden ve stejném zorném poli na obalu.

¹²¹ Čl. 12 nařízení.

¹²² Zde je nezbytné upozornit na odpovědnost, kterou nese každý PPP za informace doprovázející potraviny a případně také za jejich změny. Tudíž ani prodejce nemůže „zapomenout“ poskytnout spotřebiteli určité informace.

¹²³ Čl. 13 odst. 1 nařízení.

¹²⁴ Čl. 13 odst. 2 nařízení.

¹²⁵ Čl. 13 odst. 3 nařízení.

¹²⁶ Může se jednat např. o typ nebo styl písma, šířka mezi písmeny a slovy, kontrast s pozadím apod.

¹²⁷ Čl. 13 odst. 4 a 5 nařízení.

¹²⁸ Čl. 2 odst. 2 písm. k) nařízení.

¹²⁹ Bod 2.3.1 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

¹³⁰ Čl. 13 odst. 5 nařízení.

na několika stranách obalu opakuje název. S ohledem na jazykovou skladbu převládá zatím spíše ten názor, že tyto informace musí být tolikrát společně ve stejném zorném poli, kolikrát jsou uváděny.

2.1. Název potraviny

Spotřebitel se nesmí dostat do situace, kdy by nerozuměl názvu potraviny, která je na trhu. Nařízení rozlišuje mezi:

- zákonným názvem, kterým je název potraviny stanovený v předpisech Unie, které se na potravinu vztahují, nebo při neexistenci těchto předpisů Unie název uvedený v právních a správních předpisech platných v členském státě, kde se daná potravina prodává konečnému spotřebiteli nebo zařízením společného stravování¹³¹, a
- vžitým názvem, kterým se rozumí název, který je v členském státě, kde se daná potravina prodává¹³², přijat spotřebiteli jako název potraviny, aniž by potřeboval další vysvětlení¹³³. Vžitý název by měl určitým způsobem korespondovat s určitou zdokumentovanou tradicí jeho používání vzhledem k charakteristickým vlastnostem výrobku nebo charakterem výroby.

Zákonný název by měl být na potravině uveden v první řadě. Pokud takový název neexistuje, je názvem potraviny její vžitý název a případě, že neexistuje nebo se nepoužívá, uvede se popisný název¹³⁴ dané potraviny¹³⁵.

V žádném případě nesmí být název potraviny nahrazen názvem chráněným jako duševní vlastnictví, obchodní značkou nebo smyšleným názvem¹³⁶.

2.2. Seznam složek – složení

Seznam složek (složení) musí být uveden patřičným nadpisem obsahujícím slovo „složení“¹³⁷.

2.2.1. Uvádění složek

Seznam složek musí zahrnovat všechny složky potraviny seřazené sestupně podle hmotnosti, stanovené v okamžiku jejich použití při výrobě a které jsou v konečném výrobku stále přítomny, i když případně ve změněné formě, přičemž se za složky nepovažují rezidua¹³⁸.

Složky se označují specifickým názvem, popřípadě podle pravidel stanovených dále v nařízení¹³⁹.

2.2.2. Vyuštění seznamu složek

U některých kategorií potravin se uvádění seznamu složek nevyžaduje, jedná se o

- a) čerstvé ovoce a zeleninu včetně brambor, kromě loupaného, krájeného nebo podobně upraveného čerstvého ovoce a zeleniny;
- b) sycené vody, v jejichž označení je uvedeno, že jsou sycené;
- c) kvasné octy, pokud pocházejí výhradně z jediné základní suroviny a pokud do nich nebyly přidány žádné jiné složky;
- d) sýry, máslo, kysané mléko a smetanu, do nichž nebyly přidány žádné jiné složky kromě mléčných produktů, potravinářských enzymů a mikrobiálních kultur nezbytných k výrobě nebo v případě sýrů jiných než čerstvých a tavených sůl nezbytná k jejich výrobě;
- e) potraviny sestávající z jediné složky, pokud
 - i. je název potraviny totožný s názvem složky, nebo
 - ii. název potraviny umožňuje určit povahu složky bez rizika záměny¹⁴⁰.

2.2.3. Vyuštění součástí potravin ze seznamu složek

Aniž je dotčeno ustanovení týkající se značení alergenů, není nutné do seznamu složek zařazovat tyto součásti potravin¹⁴¹

- a) součásti složky, které jsou během výroby přechodně odděleny a poté jsou do potraviny opět přidány v množství nepřekračujícím původní podíl;
- b) potravinářské přídatné látky a potravinářské enzymy:
 - i. které jsou v dané potravině obsaženy pouze proto, že byly obsaženy v jedné nebo více složkách této potraviny,

¹³¹ Čl. 2 odst. 1 písm. n) nařízení.

¹³⁷ Čl. 18 odst. 1 nařízení.

¹³² Např. „cantucci“, tradiční italské sušenky.

¹³⁸ Čl. 2 odst. 2 písm. f) nařízení. Pravidlo QUID (quantitative ingredients declaration) zůstává zachováno.

¹³³ Čl. 2 odst. 1 písm. o) nařízení.

¹³⁹ Čl. 18 nařízení.

¹³⁴ Např. „roztíratelný oříškový krém“.

¹⁴⁰ Čl. 19 nařízení.

¹³⁵ Čl. 17 odst. 1 nařízení.

¹⁴¹ Čl. 20 nařízení.

¹³⁶ Čl. 17 odst. 4 nařízení.

v souladu se zásadou přenosu uvedenou příslušným právním předpisu EU¹⁴², pokud v konečném výrobku již neplní technologickou funkci, nebo

- ii. které se používají jako pomocné látky;
- c) nosiče a látky, které nejsou potravinářskými přídatnými látkami, avšak jsou používány stejným způsobem a ke stejnému účelu jako nosiče, a které jsou použity v nezbytně nutném množství;
- d) látky, které nejsou potravinářskými přídatnými látkami, avšak jsou používány stejným způsobem a ke stejnému účelu jako pomocné látky a jsou nadále přítomny v konečném výrobku, třebaže ve změněné formě;
- e) voda:
 - i. pokud se během výrobního procesu používá výhradně k tomu, aby složka použitá v koncentrovaném nebo sušeném stavu byla rekonstituována do svého původního stavu, nebo
 - ii. v případě nálevu, který se běžně nekonzumuje.

2.3. Označování alergenů

Přítomnost látek nebo produktů vyvolávajících alergie musí být uvedena vždy¹⁴³, a to i v případech reziduí alergenů, stopového množství nebo jejich pozměněné podoby¹⁴⁴.

2.3.1. Seznam alergenů

Potravinové alergie a nejrůznější formy nesnášenlivosti na potraviny mohou být způsobeny nejrůznějšími látkami. Nicméně, evropská legislativa v souladu s Kodexem Alimentarius¹⁴⁵ stanoví úplný výčet látek a výrobků, které podléhají zvláštní informační povinnosti. Tento výčet je stanoven v příloze II nařízení. Komise provádí systematický přezkum tohoto seznamu a může jej kdykoli rozšířit či jiným způsobem upravit¹⁴⁶.

2.3.2. Způsob uvádění informací o alergenech

Látky a výrobky vyvolávající alergie nebo nesnášenlivost musí být povinně uvedeny v seznamu složek s jasným odkazem na název látky nebo produktu ze seznamu uvedeného v příloze II nařízení¹⁴⁷.

Nařízení však stanoví i další požadavky na označování takových látek¹⁴⁸ tím, že vyžaduje, aby byl název látky nebo produktu ze seznamu v příloze II zvýrazněn tak, aby byl jasně odlišen od ostatních složek uvedených v seznamu, například typem či stylem

¹⁴² Čl. 18 odst. 1 písm. a) a b) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008 ze dne 16. prosince 2008 o potravinářských přídatných látkách.

¹⁴³ Nové nařízení rozšiřuje tuto povinnost na všechny PPP v potravinovém řetězci.

¹⁴⁴ Např. pokud je alergenní složka přítomna jako pomocná látka používaná k výrobě potraviny.

¹⁴⁵ Viz „Code Standard for General Standard for the Labelling of Pre-packed Foods“, 4.2.1.4 na <http://www.codexalimentarius.net>.

¹⁴⁶ Čl. 21 odst. 2 nařízení.

¹⁴⁷ Pozn.: odkaz by měl odrážet konkrétní látku/potravinu (např. mandle) než pouze obecnou kategorii potravin (např. sušené skořápkové plody).

¹⁴⁸ Oproti např. směrnici 2003/89/ES.

písmu nebo barvou pozadí¹⁴⁹. I přesto, že nařízení neupravuje konkrétní typ zvýraznění, doporučuje se, aby PPP používal např. tučné písmo, kterým dostatečně alergen v seznamu složek odliší od ostatních složek a spotřebitel bude schopen si jej na první pohled všimnout. Je nutné si uvědomit, že je potřeba dodržet základní požadavek nařízení, aby informace na potravinách byly viditelné a snadno čitelné – vhodná volba fontu, odsazení písma a řádků, kontrast a typ obalového materiálu bude tedy hrát velmi významnou roli. Tučné a navíc podtržené písmo tedy nemusí tomuto požadavku úplně vyhovovat.

V konkrétním případě musí být tedy zvýrazněna alespoň ta část názvu složky, která odpovídá látkám/produktům uvedeným v příloze II (např. **pšeničná** mouka). Nicméně i zvýraznění celého názvu složky (tedy **pšeničná mouka**) bude rovněž považováno za splnění požadavků nařízení¹⁵⁰.

Pokud jsou všechny složky určité potraviny látkami vyvolávajícími alergie nebo nesnášenlivost, musí být všechny tyto složky uvedeny v seznamu složek a musí být zvýrazněny. Způsoby takového zvýraznění jsou do určité míry flexibilní v závislosti na tom, co již bylo výše uvedeno. Jsou-li všechny složky potraviny na seznamu v příloze II, je nutné za slovo „složení“ uvést všechny tyto látky. Tyto složky musí být jasně odlišeny od jiných povinných údajů.

Pokud se jedná o potravinu, na niž nemusí být seznam složek uveden¹⁵¹, přesto musí údaj o alergenech nebo látkách způsobujících nesnášenlivost uveden, a to tak, že za slovem „obsahuje“ následuje výčet všech těchto látek vyskytujících se v potravine¹⁵². Bude se jednat např. o potraviny, jejichž obaly nebo nádoby mají největší plochu menší než 10 cm², u nichž lze seznam složek vynechat a u nichž se tedy po slově „obsahuje“ uvede název látky nebo produktu, jež vyvolává alergie nebo nesnášenlivost.

Pokud však pochází více složek nebo pomocných látek obsažených v potravine z jediné látky nebo jedinému produktu ze seznamu II, musí to být v označení jasně uvedeno pro každou danou složku nebo pomocnou látku.

Uvedení těchto údajů se nevyžaduje v případech, kdy název potraviny jasně odkazuje na danou látku nebo produkt (např. musí být zřejmé, že se jedná o mléčný výrobek)¹⁵³.

2.3.3. Označování alergenů u nebalených potravin

Členské státy mohou přijmout vnitrostátní opatření, jimiž stanoví způsoby poskytování informací o alergenech¹⁵⁴. V zásadě jsou při poskytování informací o potravinách, včetně informací o alergenech nebo látkách způsobujících nesnášenlivost, přípustné všechny způsoby komunikace, které umožní spotřebiteli, aby si na základě těchto informací informovaně vybral určitou potravinu – např. etiketa, jiný přiložený materiál, nebo jakýkoli jiný způsob, včetně využití nástrojů moderní technologie nebo verbální komunikace (tzn. ověřitelné ústní informace)¹⁵⁵.

Jestliže nejsou přijata vnitrostátní opatření, platí pro nebalené potraviny a označování látek nebo produktů vyvolávajících alergie nebo nesnášenlivost příslušná ustanovení nařízení. Tyto informace musí být tedy dobře viditelné, snadno čitelné, a je-li to vhodné, nesmazatelné. To znamená, že informace o alergenech nebo látkách způsobujících nesnášenlivost musí být uváděny písemnou formou, pokud členské státy nepřijaly specifická vnitrostátní opatření¹⁵⁶.

V případech, kdy se při výrobě nebalených potravin používají látky uvedené v příloze II nařízení, je uvádění údajů o alergenech povinné¹⁵⁷. Tyto údaje musí být dostupné a snadno přístupné, aby byl spotřebitel informován o tom, že se u nebalených potravin řeší problematika alergenů a nesnášenlivosti. Z tohoto důvodu není možné uvádět údaj o alergenech pouze na žádost spotřebitele. Poskytování informací o alergenech „na žádost“ není podle stanoviska Komise považováno za „způsob poskytování informací“¹⁵⁸. Určitou variantou by nicméně mohlo být např. to, kdyby informace o alergenech byly poskytovány na žádost spotřebitele za podmínky, že PPP na viditelném místě dostatečně čitelně a je-li to vhodné i nesmazatelným písmem uvede, že informace o alergenech lze získat na žádost. Tento kombinovaný postup by již spotřebiteli naznačil, že se u těchto

¹⁴⁹ Čl. 21 odst. 1 písm. b) nařízení.

¹⁵⁰ Bod 2.4.1 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

¹⁵¹ Čl. 19 nařízení.

¹⁵² Čl. 21 odst. 1 nařízení.

¹⁵³ Čl. 21 odst. 1 nařízení. Např. mléko, pšeničná mouka atd. Komise ve svém původním metodickém dokumentu k označování alergenů uvádí, že není nutné uvádět alergeny např. na mléku a stejně tak v případech, ve kterých si průměrný spotřebitel snadno spojí název potraviny s obsahem alergenů (jogurt, smetana, máslo, sýr apod.).

¹⁵⁴ Čl. 44 nařízení.

¹⁵⁵ Bod 2.5.2 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

¹⁵⁶ Bod 2.5.2 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

¹⁵⁷ Bod 2.5.1 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

¹⁵⁸ Bod 2.5.3 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

nebalených potravin řeší problematika alergenů nebo látek způsobujících nesnášenlivosti a že takové informace jsou dostupné a snadno přístupné.

2.4. Množství určitých složek nebo kategorií složek

Množství složky nebo skupiny složek použité při výrobě nebo přípravě potraviny se vyjádří jako procentní podíl¹⁵⁹ – v názvu potraviny nebo bezprostředně vedle tohoto názvu nebo v seznamu složek společně s danou složkou nebo skupinou složek, pokud je dotčená složka nebo skupina složek¹⁶⁰:

- a) uvedena v názvu potraviny (např. ravioli se sýrem ricotta a špenátem) nebo ji spotřebitelé s tímto názvem obvykle spojují (např. brambory v bramborových knedlíkách);
- b) na etiketě zdůrazněna slovy, vyobrazením nebo grafickým znázorněním (např. obrázek vajec na balení majonézy), nebo
- c) důležitá pro charakterizaci potraviny a pro její odlišení od výrobků, s nimiž by mohla být zaměněna kvůli svému názvu nebo vzhledu (např. mléko a oříšky v čokoládovém roztíratelném krému).

2.5. Čisté množství potraviny

Čisté množství potravin se vyjadřuje v litrech, centilitrech, mililitrech, kilogramech nebo gramech, jak je to vhodné¹⁶¹:

- a) u tekutých produktů v objemových jednotkách;
- b) u ostatních produktů v hmotnostních jednotkách.

Technická pravidla pro značení čistého množství včetně zvláštních případů, kdy se údaj o čistém množství nevyžaduje, jsou stanovena v příloze IX nařízení.

Je také třeba mít na paměti, že pokud se jedná o potraviny v nálevu, musí být také uvedena čistá hmotnost potraviny po odkapání¹⁶². Pro účely nařízení se zmrazená nebo hluboce zmrazená voda považuje za tekutý nálev, což s sebou tedy nese povinnost uvádět na etiketě informace jak o čisté hmotnosti, tak i o čisté hmotnosti po odkapání.

Neexistují-li předpisy EU pro vyjadřování čistého množství určitých potravin (např. polotuhých potravin jako jsou majonézy, hořčice, kečupy nebo zmrzliny), mohou členské státy zachovat vnitrostátní opatření přijatá před nabytím platnosti tohoto nařízení (tedy před 12. prosincem 2011). Je však povinné tato opatření nejpozději do nabytí účinnosti nařízení oznámit Komisi, která na ně upozorní ostatní členské státy¹⁶³. Toto ustanovení s největší pravděpodobností umožní zachovat záporné hmotnostní odchylky uvedené v našich národních komoditních vyhláškách.

V případě potravin s glazurou (nařízení v českém překladu nepřesně používá pojem „poleva“) se uvádí čistá hmotnost potraviny bez glazury¹⁶⁴. Pokud mají zmrazené nebo hluboce zmrazené potraviny glazuru, nesmí se do čisté hmotnosti započítávat hmotnost samotné glazury (čistá hmotnost potraviny bez glazury). V důsledku toho pak bude deklarovaná čistá hmotnost potraviny s glazurou (polevou) totožná s čistou hmotností této potraviny po odkapání. Z tohoto důvodu a vzhledem k tomu, že je třeba zabránit tomu, aby byl spotřebitel uveden v omyl, mohou se údaje o čisté hmotnosti uvádět těmito způsoby¹⁶⁵:

- a) dvojitý údaj
čistá hmotnost: X g a
hmotnost po odkapání: X g
- b) komparativní údaj
čistá hmotnost = hmotnost po odkapání = X g
- c) jeden údaj
hmotnost po odkapání: X g.

¹⁵⁹ V souvislosti s kritérii uvedenými v příloze VIII bod 3 a 4 nařízení.

¹⁶⁰ Čl. 22 nařízení. Jedná se o pravidlo QUID, viz. výše.

¹⁶¹ Čl. 23 nařízení.

¹⁶² Bod 2.12.2 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

¹⁶³ Čl. 42 nařízení.

¹⁶⁴ Bod 5 přílohy IX nařízení.

¹⁶⁵ Bod 2.12.2 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

V případě potravin, které se v hotovém balení skládají ze dvou nebo více jednotlivých balení, která nejsou považována za prodejní jednotky a která neobsahují stejné množství téhož produktu, musí být kromě údaje o čistém množství celého balení uveden i údaj o celkovém počtu těchto jednotlivých balení. Pokud nelze v souvislosti se zavedenými výrobními postupy uvést přesný údaj o celkovém počtu jednotlivých balení, a to z technických důvodů (není prováděna kontrola počtu kusů) nebo v důsledku jiných výrobních omezení, může tento počet výjimečně vyjadřovat průměrný počet. Lze rovněž použít výraz „přibližně“ nebo podobnou formulaci či zkratku¹⁶⁶.

2.6. Datum minimální trvanlivosti nebo použitelnosti

Informace o datu minimální trvanlivosti (dále jen „DMT“) patří mezi povinné údaje¹⁶⁷. V případě potravin snadno podléhajících zkáze, které mohou po krátké době představovat bezprostřední nebezpečí pro lidské zdraví, se nahradí DMT datem použitelnosti (dále jen „DP“).

Způsoby uvádění DMT, DP a data zmrazení jsou uvedeny v příloze X¹⁶⁸. V této souvislosti je nezbytné zmínit:

- novou povinnost uvádět DP na každé jednotlivě balené porci¹⁶⁹ (znamená to tedy, že DP musí být uvedeno na každé jednotlivě balené porci multipacku),
- vyjasnění možnosti odkázat na jiné části obalu nebo etiketu, kde je uvedeno takové datum¹⁷⁰ (např. „spotřebujte do data uvedeného na víčku“);
- v případě potřeby se tyto údaje doplní údajem o nezbytných podmínkách pro uchování, jejichž dodržení umožní zajistit uvedenou trvanlivost¹⁷¹. V této souvislosti stojí za zmínku, že PPP nese odpovědnost za bezpečnost svých produktů po celou dobu, po kterou je stanovena minimální trvanlivost výrobku. Je proto nezbytné uvést jakoukoli informaci, která povede např. ke správnému skladování takového výrobku (např. „Chraňte před teplem a světlem“ nebo „Uchovávejte v chladu a suchu“).

Nové nařízení stanoví, že po uplynutí DP se potravina nepovažuje za bezpečnou v souladu s čl. 14 odst. 2 až 5 nařízení (ES) č. 178/2002¹⁷². Paradoxně lze v tomto případě spatřovat jistou nekonzistentnost mezi jednotlivými předpisy¹⁷³, protože zatímco u balených potravin je DMT nebo DP vyžadováno bezpodmínečně, nevztahuje se stejná povinnost na nebalené potraviny nebo potraviny balené v maloobchodních prostorách, ledaže by si takovou povinnost členské státy přijaly v rámci svých vnitrostátních předpisů¹⁷⁴.

2.7. Datum zmrazení

Jak se očekávalo, a to i přes občasné kritiky, nařízení zavádí povinný požadavek na značení data zmrazení u masa¹⁷⁵, masných polotovarů¹⁷⁶ a nezpracovaných produktů rybolovu¹⁷⁷.

¹⁶⁶ Bod 2.12.1 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

¹⁶⁷ Čl. 9 odst. 1 písm. f) ve spojení s čl. 24 odst. 1 nařízení.

¹⁶⁸ Čl. 24 odst. 2 nařízení.

¹⁶⁹ Bod 2. písm. d) přílohy X nařízení.

¹⁷⁰ Bod 1. písm. b) a bod 2. písm. b) přílohy X nařízení.

¹⁷¹ Bod 1. písm. b) poslední věta přílohy X nařízení.

¹⁷² Čl. 24 odst. 1 nařízení.

¹⁷³ Nařízení (ES) č. 178/2002 je založeno na principu analýzy rizik: když potravina představuje nějaké skutečné nebezpečí pro zdraví spotřebitele (s přihlédnutím k případným střednědobým účinkům, dopadu, který může mít na potomstvo, zranitelnost určitých

kategorií spotřebitelů a doprovodné informace), dochází ke přijetí nápravných opatření (stahování z trhu, oznámení o příslušným národním autoritám, oznámení spotřebitelům a případně je převezme zpět od spotřebitelů, jak předpokládá čl. 19 téhož nařízení). Domněnka zavedená novým nařízením není v souladu se zásadou analýzy rizika zásadou. Dalo by se říci, že je dokonce nereálná, protože PPP mají obecně tendenci k opatrnosti a stanoví DP velice obezřetně. V důsledku toho je velmi nepravděpodobné, že potravina bude ve skutečnosti nebezpečná po uplynutí tohoto data.

¹⁷⁴ Čl. 44 odst. 1 písm. b) nařízení.

¹⁷⁵ Bod 17 část B přílohy VII nařízení. Definice „masa“ viz. bod 1.1 přílohy 1 nařízení EP a Rady (ES) č. 853/2004.

¹⁷⁶ Definice viz. bod 1.15 nařízení (ES) č. 853/2004.

¹⁷⁷ Bod 6. přílohy III nařízení.

Datum zmrazení nebo prvního zmrazení (v případě produktů, které byly zmrazeny více než jednou) ve formátu den – měsíc – rok musí následovat za slovy „Zmrazeno dne...“¹⁷⁸. Také v tomto případě nařízení umožňuje uvést odkaz na místo, kde je datum uvedeno na obalu nebo etiketě¹⁷⁹ (např. „Zmrazeno dne: viz. vrchní část obalu“).

Datum zmrazení nebo prvního zmrazení se však nevztahuje na nebalené maso, masné polotovary a nezpracovaného produktu rybolovu. Datum zmrazení nebo prvního zmrazení se musí povinně uvádět pouze na balených produktech. Členské státy však mohou tento požadavek rozšířit i na nebalené produkty tohoto typu¹⁸⁰.

Přitom nezpracovanými produkty rybolovu se rozumí takové produkty, které neprošly zpracováním a patří mezi ně produkty dělené, porcované, oddělené, plátkované, vykostěné, sekané, stažené, drcené, krájené, očištěné, nařezané, loupané, mleté, chlazené, mražené, hluboce zmrazené nebo rozmrazené. Produkty rybolovu zahrnují všechny mořské nebo sladkovodní živočichy (s výj. živých mlžů, živých ostnokožců, živých pláštěnců a živých mořských měkkýšů a všech savců, plazů a žab) volně žijící nebo pocházející z umělého chovu, včetně všech jedlých forem, částí a produktů těchto živočichů¹⁸¹.

2.8. Podmínky skladování nebo návod k použití

Pokud potravinu vyžaduje zvláštní podmínky uchovávání nebo použití, musí být na potravině tyto podmínky uvedeny¹⁸². Tato informace se musí objevit také na multipacku nebo na etiketě připojené k multipacku nebo v obchodních dokladech týkajících se takto balených potravin¹⁸³.

Nově nařízení pamatuje i na případy, kdy je potravinu otevřena a dále skladována. Aby bylo zajištěno správné uchování nebo použití potravin po otevření obalu, uvádějí se v případě potřeby podmínky uchovávání nebo lhůta spotřeby¹⁸⁴. Co se rozumí „případem potřeby“ nařízení nestanoví. Lze se však domnívat, že se jedná o případ, kdy po otevření obalu může docházet z mikrobiologického hlediska k takovým změnám, které mohou při nesprávném uchovávání či po určité změně představovat bezprostřední nebezpečí pro lidské zdraví (tj. může docházet k rychlé zkáze). Takové informace se budou uvádět typicky např. na konzervách, na lahůdkách nebo na některých nealkoholických nápojích. S ohledem na požadavek, který se týká podmínek použití¹⁸⁵, není také zřejmý vztah mezi „správným použitím potravin“ a „návodem k použití“. Správné použití potravin totiž nebude po otevření obalu možné, pokud nebude dodržen návod k použití, byť byly dodrženy podmínky uchovávání.

2.9. Jméno nebo obchodní jméno a adresa PPP

Na potravině musí být uveden PPP, pod jehož jménem nebo obchodním názvem je potravinu uváděna na trh, a není-li usazen v EU, dovozce potravin na trh Unie¹⁸⁶. Tento PPP je také odpovědný za informace o potravině. Tento PPP je také povinen zajistit, že informace na potravině jsou uvedeny přesně a v souladu s platnými právními předpisy (jak evropskými, tak národními)¹⁸⁷.

V této souvislosti je nutné zmínit, že

- je vyloučena možnost uvést PPP pouze prostřednictvím ochranné známky a
- není povinné uvádět charakter hospodářské aktivity (tj. uvádět, že se jedná o výrobce, prodávajícího či balírna – to jsou informace jdoucí nad rámec povinných údajů).

Označení PPP však nesmí uvádět spotřebitele v omyl. Musí být přesná a vypovídající i s uvedením státu, a to v jazyce srozumitelném pro spotřebitele. Musí tedy poskytnout spotřebiteli náležitou informaci o PPP. Domníváme se, že neuvedení státu by bylo možné uplatnit pouze v případech potravin označených adresou nacházející se v ČR, které jsou zároveň v ČR také uváděny na trh za současného uvedení informační linky nebo odkazu na webové stránky.

2.10. Země původu a místo původu

Jak již bylo zmíněno v obecném úvodu, nařízení zavádí několik novinek vztahujících se k povinnému uvádění země původu

¹⁷⁸ Bod 3. přílohy X nařízení.

¹⁸⁴ Čl. 25 odst. 2 nařízení.

¹⁷⁹ Bod 3. písm. b) věta druhá přílohy X nařízení.

¹⁸⁵ Čl. 27 nařízení.

¹⁸⁰ Čl. 44 odst. 1 písm. b) nařízení. Viz. také bod 2.10.1 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

¹⁸⁶ Čl. 8 odst. 1 nařízení.

¹⁸¹ Bod 2.10.2 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

¹⁸⁷ Čl. 8 odst. 2 nařízení.

¹⁸² Čl. 25 odst. 1 nařízení.

¹⁸³ Bod 2.1.2 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

na potravinách¹⁸⁸. Přitom pro účely nařízení označuje země původu potraviny původ stanovený v souladu s Celním kodexem EU¹⁸⁹. V této souvislosti je také nutné si uvědomit, že musí být uváděna v povinné velikosti písma.

2.10.1. Obecné pravidlo

Označování země původu na potravinách zůstává dobrovolný údaj s výjimkou případů, kdy

- požadavky na označení země původu vyplývají pro určité potraviny nebo kategorie potravin z jiných právních předpisů EU¹⁹⁰,
- jsou označovány chráněné zeměpisné označení, zaručená tradiční specialita nebo chráněné označení původu¹⁹¹, nebo
- pokud by opomenutí tohoto údaje mohlo uvádět spotřebitele v omyl ohledně skutečné země původu nebo místa původu potraviny, zejména pokud by informace připojená k potravine nebo etiketa jako celek (např. v případě symbolů, piktogramů nebo jiných obrazových vyjádření obecně spojených s určitou zemí, ačkoli byla potravina vyrobena v jiné zemi) jinak naznačovala, že potravina je z jiné země původu nebo místa původu¹⁹².

Uvedení názvu, obchodní firmy nebo adresy PPP na etiketě však nepředstavuje údaj o zemi původu nebo místě původu potraviny ve smyslu tohoto nařízení¹⁹³.

2.10.2. Země a místo původu produktu, pokud se liší od místa, ze kterého pochází primární složka

Pokud se uvádí země původu nebo místo původu a nejedná se o stejnou zemi nebo místo, z nichž pochází její primární složka, uvede se

- rovněž země původu nebo místo původu dané primární složky¹⁹⁴, nebo
- že se země původu nebo místo původu primární složky liší od země původu nebo místa původu potraviny¹⁹⁵.

Použití tohoto pravidla nicméně závisí na přijetí prováděcích právních aktů, které by měla Komise přijmout do 13. prosince 2013¹⁹⁶.

Primární složkou se přitom rozumí jedna nebo více složek potraviny, které tvoří více než 50% této potraviny, nebo které jsou pro spotřebitele obvykle spojeny s názvem potraviny a u nichž je ve většině případů vyžadován údaj o množství¹⁹⁷.

V tomto případě se tedy sice jedná o dobrovolné rozhodnutí PPP uvést zemi původu, avšak pokud se tak rozhodne, musí splnit určitá pravidla. Zároveň se jedná o dobrovolně poskytnutý údaj, na nějž se nevztahuje povinná velikost písma, pokud Komise v prováděcích právních aktech nerozhodne jinak. Na druhou stranu, dokud Komise tyto akty nepřipraví, nebude možné po uplynutí přechodného období toto pravidlo aplikovat, resp. vymáhat.

2.10.3. Původ masa

Nařízení zavádí povinné označení země původu u masa – čerstvého, chlazeného nebo zmrazeného – vepřového, skopového nebo koziho a drůbežního (kódu nomenklatury 0105, tj. kohouti, slepice, husy, krocani a hrdličky, paradoxně nejsou zahrnuty křepelky)¹⁹⁸.

Také v tomto případě závisí označování země původu u vyjmenovaných mas na přijetí prováděcích aktů Komise. Je tedy otázkou, zda se členské státy vůbec do nabytí účinnosti nařízení dohodnou na tom, zda postačí označovat „EU“ a „non EU“ či zda bude nutné uvádět přesnější informaci.

¹⁸⁸ Čl. 26 nařízení.

¹⁸⁹ Čl. 2 odst. 3 nařízení ve spojení s čl. 23 až 26 nařízení Rady (EHS) č. 2913/92 ze dne 12. října 1992, kterým se vydává celní kodex Společenství (který bude od 23. června 2013 formálně nahrazen nařízením (ES) č. 450/2008).

¹⁹⁰ Např. hovězí maso, ovoce a zelenina, čerstvé produkty rybolovu, med, olivový olej apod.

¹⁹¹ Nařízení (ES) č. 509/2006 a č. 510/2006.

¹⁹² Čl. 26 odst. 2 písm. a) nařízení.

¹⁹³ Čl. 2 odst. 2 písm. g) nařízení.

¹⁹⁴ Čl. 26 odst. 3 písm. a) nařízení.

¹⁹⁵ Čl. 26 odst. 3 písm. b) nařízení.

¹⁹⁶ Čl. 26 odst. 3 v souv. s čl. 26 odst. 8 nařízení.

¹⁹⁷ Čl. 2 odst. 2 písm. q) nařízení.

¹⁹⁸ Čl. 26 odst. 2 písm. b) v souv. s přílohou XI nařízení.

Komise by mimo jiné měla také zvážit podmínky označování u těchto potravin s ohledem na každý z následujících určujících bodů v životě zvířete:

- místo narození,
- místo chovu,
- místo porážky¹⁹⁹.

Zároveň by měla Komise do 13. prosince 2013 předložit EP a Radě zprávu²⁰⁰ o povinném uvádění země původu nebo místa původu pro maso použité jako složka²⁰¹. Komise by event. mohla tuto zprávu také doplnit již konkrétním legislativním návrhem.

2.10.4. Původ ostatních produktů

Do 13. prosince 2014 by měla Komise předložit EP a Radě zprávy o rozšíření povinného značení země původu nebo místa původu i na tyto produkty²⁰²:

- jiné druhy masa, u kterých to stanoví toto nařízení a jiné právní předpisy,
- mléko,
- mléko použité jako složka v mléčných výrobcích,
- nezpracované potraviny,
- jednosložkové produkty,
- složky, které tvoří více než 50 % potraviny.

Tyto zprávy musí zohlednit potřebu spotřebitelů být informováni, proveditelnost povinného uvádění země původu nebo místa původu a analýzu nákladů a přínosů zavedení takových opatření²⁰³.

2.11. Návod k použití

Návod k použití potraviny musí být uveden takovým způsobem, aby umožnil její náležitě použití²⁰⁴ (např. délka a způsob přípravy mražených polotovarů apod.). Nařízení nezakazuje použít symboly, piktogramy nebo jiná grafická znázornění, podle nichž by se měl spotřebitel řídit. Nicméně, takové informace musí nutně předcházet slovní vyjádření.

Nařízení ponechává Komisi možnost přijmout prováděcí právní akty, v nichž se stanoví podrobná pravidla určující návod k použití u určitých potravin (s jistou mírou nadsázky bychom se tedy mohli dočkat přijetí jednotné evropské délky pro vaření těstovin).

2.12. Alkoholické nápoje, obsah alkoholu

Pravidla pro uvádění obsahu alkoholu v případě výrobků zařazených pod kódem KN 2204 upravují zvláštní právní předpisy²⁰⁵. Toto nařízení stanoví pro ostatní výrobky, tj. jiné než ty s kódem KN 2204 (jiné než jsou hroznová vína), že se skutečný obsah alkoholu v procentech objemových uvádí u nápojů o obsahu alkoholu vyšším než 1,2 % objemových v souladu s přílohou XII²⁰⁶ (např. vermuty – KN 2205 nebo kvašené nápoje – KN 2206 apod.). Skutečný obsah alkoholu se v těchto případech vyjadřuje číslem s nejvýše jedním desetinným místem a po něm následuje symbol „% obj.“ a může mu předcházet slovo „alkohol“ nebo zkratka „alk.“. Obsah alkoholu se stanoví při teplotě 20 °C a připouští se kladné a záporné odchylky stanovené nařízením²⁰⁷.

2.13. Uvádění výživových údajů

Nosným novým tématem nařízení je bezesporu povinné značení výživových údajů²⁰⁸, a to v různých variantách jejich vyjádření (oproti stávající legislativě) společně s dobrovolně sdělovanými výživovými údaji, které budou mít s největší pravděpodobností dopad také další používání ikon GDA.

¹⁹⁹ Čl. 26 odst. 9 nařízení.

²⁰⁰ Pozn.: Komise při vypracování zprávy musí vzít v úvahu potřebu spotřebitelů být informováni, proveditelnost povinného označování země původu nebo místa původu a také analýzu nákladů a přínosů.

²⁰¹ Čl. 26 odst. 6 nařízení.

²⁰² Čl. 26 odst. 5 nařízení.

²⁰³ Čl. 26 odst. 7 nařízení.

²⁰⁴ Čl. 27 odst. 1 nařízení.

²⁰⁵ Čl. 28 odst. 1 nařízení.

²⁰⁶ Čl. 28 odst. 2 nařízení.

²⁰⁷ Příloha XII nařízení.

²⁰⁸ Čl. 9 odst. 1 písm. l) nařízení.

Nařízení přímo nevyžaduje, aby na doplňcích stravy a přírodních minerálních vodách byly povinně uváděny výživové údaje²⁰⁹. Nicméně, existuje celá řada jiných předpisů, ze kterých i pro tyto potraviny povinné uvedení výživových údajů vyplyne (uvedení zdravotního nebo výživového tvrzení, obohacování apod.).

Výživové údaje musí být povinně uváděny v hodnotách na 100 g/ml²¹⁰. Musí dodržovat stanovený formát, který vyžaduje, aby se uváděly pod svým názvem, tedy nikoli pomocí piktogramů. Tento požadavek se vztahuje i na dobrovolně uváděné výživové údaje. Piktogramy a symboly mohou být používány pouze jako doplněk²¹¹.

Výživové údaje mohou být dále vyjádřeny na porci nebo jednotku spotřeby. V takovém případě musí být porce nebo jednotka spotřeby uvedeny v těsné blízkosti výživových údajů²¹². Podmínkou pro uvádění výživových údajů na porci nebo jednotku spotřeby je jednak to, že takový způsob vyjádření je pro spotřebitele srozumitelný, zároveň však musí být na obalu nebo etiketě vyjádřena jejich velikost (např. „1 sušenka = 15 g“ nebo „1 sklenice = 125 ml“ apod.) a informace s údajem o počtu porcí nebo jednotek spotřeby v balení (např. „Balení obsahuje 25 sušenek“ nebo „V láhvi jsou 3 porce“ apod.)²¹³. Stanovení velikosti porce je čistě na odpovědnosti každého PPP. Jednotka spotřeby nadto nemusí nutně představovat jednu porci (např. čtvereček z tabulky čokolády může být jednotkou spotřeby, ale jedna porce je větší než jeden čtvereček čokolády).

Pro definování porce nebo jednotky spotřeby se mohou použít symboly nebo piktogramy²¹⁴. Nařízení pouze požaduje, aby byly tyto údaje srozumitelné a aby byly na obalu kvantifikovány. Při používání symbolů nebo piktogramů nesmí docházet k tomu, že by jejich význam byl spotřebiteli nejasný nebo jej mohl uvést v omyl. Mírné odchylky počtu jednotek spotřeby nebo porcí v produktu lez vyjádřit např. pomocí symbolu „~“, který se uvádí před počtem porcí nebo jednotek spotřeby.

Komise však může, v zájmu porovnatelnosti údajů o porcích nebo jednotkách spotřeby, přijmout pravidla pro uvádění výživových hodnot jedné porce nebo jednotky spotřeby pro určité skupiny potravin. Přitom však musí vzít v úvahu aktuální situaci v chování spotřebitelů a výživová doporučení²¹⁵.

Výživové údaje se musí nacházet ve stejném zorném poli, musí být uvedeny v povinné velikosti písma²¹⁶, a pokud to místo na obalu umožňuje, měly by být uváděny v tabulce s přiřazenými číselnými hodnotami²¹⁷. Jinak je možné je uvádět v lineární formě (tj. v řadě za sebou). Pro naplnění požadavku nařízení plně postačí tyto informace na patřičném místě na potravině označit jako „Výživové údaje“.

2.13.1. Povinné výživové údaje

Povinné výživové údaje na potravinách musí zahrnout informaci o

- energetické hodnotě a zároveň
- množství tuků, nasycených mastných kyselin, sacharidů, cukrů, bílkovin a soli, a to v tomto pořadí a s tímto označením²¹⁸. Jiné pořadí nebo jiné pojmenování těchto hodnot se nepřipouští. Navíc, výživové údaje představují uzavřený seznam, do něhož nelze doplňovat (kromě povolených dobrovolných) žádné další výživové informace²¹⁹.

Vzhledem k tomu, že jedním z cílů nařízení je spotřebiteli poskytnout informace, kterým snadno porozumí, je nově stanoveno povinně uvádět údaj o množství soli, nikoli sodíku. Nadále tedy smí být vyjadřována hodnota pouze pro sůl, a to i v případě, že potravina obsahuje přirozeně se vyskytující sodík. Hodnota sodíku bude v takovém případě přepočtena na sůl (krát koeficient 2,5) a v blízkosti výživových bude možné uvést informaci, že sůl je v potravině obsažena výlučně v důsledku přirozeně se vyskytujícího sodíku²²⁰. Tato informace se však může objevit pouze na potravinách, k nimž nebyla přidána sůl (např. mléko, zelenina, maso a ryby). Tato informace se nesmí používat v případech, kdy byla sůl přidána během zpracování nebo v případech, kdy byla sůl přidána v souvislosti s přidáním složek obsahujících sůl (např. šunka, sýr, olivy, ančovičky apod.)²²¹

²⁰⁹ Čl. 29 odst. 1 nařízení.

²¹⁰ Čl. 32 odst. 2 nařízení.

²¹¹ Bod 3.23 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²¹² Čl. 33 odst. 4 nařízení.

²¹³ Čl. 33 odst. 1 nařízení.

²¹⁴ Bod 3.22 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²¹⁵ Čl. 33 odst. 5 nařízení.

²¹⁶ Čl. 9 odst. 1 písm. l) ve spoj. s čl. 13 odst. 2 a 3 nařízení.

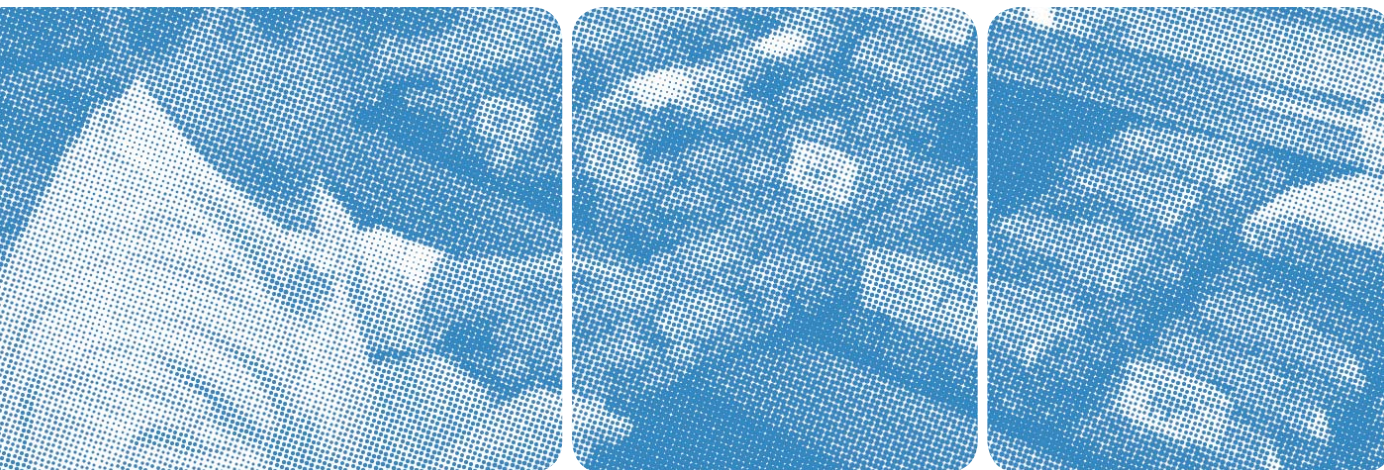
²¹⁷ Čl. 34 odst. 2 nařízení.

²¹⁸ Čl. 30 odst. 1 nařízení.

²¹⁹ Bod 3.13 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²²⁰ Čl. 30 odst. 1 v souv. s bodem 11. přílohy I nařízení.

²²¹ Bod 3.11 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

Zároveň musí být na potravině uvedeny údaje o množství jakékoli živiny nebo jiné látky, k nimž se vztahuje výživové nebo zdravotní tvrzení (pokud bylo použito)²²². V tomto případě však bude záviset především na tom, o jakou látku nebo živinu se bude jednat, jelikož mezi výživovými údaji se mohou objevit pouze ty, které jsou povinné, resp. povolené. Jestliže tedy bude živina, k níž se vztahuje výživové nebo zdravotní tvrzení součástí výživových údajů, nemusí se již uvádět na žádném jiném místě. Jestliže živina nebo jiná látka, k níž se vztahuje výživové nebo zdravotní tvrzení, není součástí výživových údajů, musí být množství živiny nebo jiné látky vyznačeno v těsné blízkosti výživových údajů²²³.

Energetická hodnota musí být vyjádřena jak v kilojoulech (kJ), tak i kilokaloriích (kcal), tedy jako „kJ/kcal“. Hodnota v kJ musí být uvedena jako první, následuje hodnota vyjádřená v kilokaloriích²²⁴. Hodnoty pro živiny se vyjádří v gramech (g).

Jsou-li energetická hodnota nebo obsah živin v potravině zanedbatelné²²⁵, lze informaci o nich nahradit prohlášením „Obsahuje zanedbatelné množství...“ umístěným v těsné blízkosti výživových údajů²²⁶. V žádném případě je nelze vynechat úplně, avšak nemusí být přímo v tabulce (nebo lineárním vyjádření).

U nebalených potravin není uvádění výživových údajů povinné, nestanoví-li si členský stát jinak²²⁷, a lze je omezit na údaje

- o energetické hodnotě a/nebo
- o energetické hodnotě a obsahu tuků, nasycených mastných kyselin, cukrů a soli²²⁸.

Výživové údaje u nebalených potravin mohou být uváděny pouze v přepočtu na jednu porci nebo jednotku spotřeby za předpokladu, že je kvantifikována porce nebo jednotka spotřeby a je stanoven počet porcí nebo jednotek spotřeby²²⁹.

Některé potraviny jsou od povinného uvádění výživových údajů osvobozeny (např. vody určené k lidské spotřebě, žvýkačky, alkoholické nápoje s obsahem alkoholu vyšším než 1,2% objemových apod.)²³⁰. Jsou-li však výživové údaje i přesto uváděny dobrovolně, musí splňovat požadavky stanovené pro povinné značení výživových údajů. Nicméně, u alkoholických nápojů není nutné uvádět výživové údaje a lze uvést pouze údaje o energetické hodnotě, přičemž není stanoven žádný konkrétní formát²³¹. Pro nebalené potraviny viz. výše.

Pokud je potravina určena pro prodej ve více zemích mimo EU (např. USA nebo Kanada), nelze výživové údaje uvádět ve formátech vyžadovaných těmito zeměmi. Výživové údaje uváděné ve formátech vyžadovaných v USA nebo v Kanadě by nesplňovaly požadavky EU vzhledem k tomu, že povinné i dobrovolné výživové údaje musí být plně v souladu s nařízením. Komise se navíc domnívá, že takové označování by mohlo uvést spotřebitele v omyl tím, že např. v USA existují rozdílné převodní faktory,

²²² Čl. 49 ve spoj. s čl. 30 odst. 1 nařízení.

²²³ Bod 3.14 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²²⁴ Druhý odstavec bodu 3.2 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²²⁵ Čl. 34 odst. 5 nařízení.

²²⁶ Šestý odstavec bodu 3.2 a bod 3.15 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²²⁷ Čl. 44 odst. 1 písm. b) nařízení.

²²⁸ Čl. 30 odst. 5 nařízení.

²²⁹ Poslední odstavec bodu 3.2 a druhá odrážka posledního odstavce bodu 3.5 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²³⁰ Čl. 16 odst. 4 v souv. s čl. 44 odst. 1 písm. b) a přílohou V nařízení.

²³¹ První odrážka posledního odstavce bodu 3.5 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

kteřé se používají při výpočtu energetické hodnoty a množství obsahu živin²³²

2.13.2. Dobrovolné výživové údaje

Povinné výživové údaje (podle předchozího bodu) mohou být doplněny dalšími dobrovolnými údaji o množství jedné nebo více následujících živin²³³

- mononenasyčené mastné kyseliny (monoenové mastné kyseliny)
- polynenasycené mastné kyseliny (polyenové mastné kyseliny)
- polyalkoholy
- škrob
- vláknina
- vitamíny a minerální látky, které jsou přítomné v potravine ve významných množstvích.

Údaj o jakékoli jiné látce nebo živině se mezi těmito údaji dále nesmí objevit (nepřipouští se uvádění např. TFA, cholesterolu, omega-3 mastných kyselin apod.). Na druhou stranu ale nemusí být uváděny všechny tyto dobrovolné údaje (na rozdíl od povinných), ale PPP si z nich může vybrat.

Nařízení stanoví, stejně jako u povinných výživových údajů, i pořadí pro dobrovolné údaje. Je-li dostatek místa, uvádějí se v tabulce s přiřazenými číselnými hodnotami. Není-li dostatek místa na tabulku, uvedou se v řadě za sebou (lineárně)²³⁴.

Dobrovolné údaje o živinách se uvedou v gramech (g) na 100 g nebo 100 ml a mohou být doplněny údaji o živinách přepočtených na jednu porci nebo jednotku spotřeby, nikoli však jako procentní podíl referenčních hodnot příjmu²³⁵.

Jak již bylo zmíněno výše, všechny vitamíny nebo minerální látky, jejichž uvádění je povoleno, musí být v potravine přítomny alespoň ve významném množství²³⁶, jinak zmíněny nemohou být vůbec. Přitom významným množstvím se rozumí²³⁷

- 15 % referenční hodnoty příjmu uvedené pro jednotlivé vitamíny a minerální látky na 100 g nebo 100 ml v případě potravin jiných, než jsou nápoje;
- 7,5 % referenční hodnoty příjmu uvedené pro jednotlivé vitamíny a minerální látky na 100 ml v případě nápojů nebo
- 15 % referenční hodnoty příjmu uvedené pro jednotlivé vitamíny a minerální látky na porci v případě, že balení obsahuje pouze jednu porci. V tomto případě by se mělo jednat o porci, která může být reálně zkonsumována spotřebitelem.

Údaje o vitamínech a minerálních musí být uváděny v jednotkách²³⁸, které stanoví nařízení, na 100 g nebo 100 ml²³⁹ a zároveň také jako procentní podíl referenčních hodnot příjmu na 100 g nebo 100 ml²⁴⁰. Kromě toho mohou být doplněny o informaci v přepočtu na jednu porci nebo jednotku spotřeby²⁴¹.

2.13.3. Referenční hodnoty příjmu

Nařízení umožňuje uvést některé výživové údaje jako procentní podíl referenčních hodnot příjmu na 100 g nebo 100 ml. Konkrétně může být takto uveden údaj o

- energetické hodnotě a
 - obsahu tuků, nasycených mastných kyselin, sacharidů, cukrů, bílkovin a soli.
- Tedy všechny povinné výživové údaje mohou být vyjádřeny tímto způsobem²⁴².

Kromě toho navíc a/nebo namísto takového vyjádření na 100 g nebo 100 ml se mohou tyto údaje vyjádřit v přepočtu na jednu porci nebo jednotku spotřeby (pochopitelně za podmínek pro uvádění porcí nebo jednotek spotřeby)²⁴³.

²³² Bod 3.24 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²³³ Čl. 30 odst. 2 nařízení.

²³⁴ Čl. 34 odst. 2 nařízení.

²³⁵ Čl. 32 odst. 2 ve spoj. s čl. 32 odst. 4 a čl. 33 odst. 1 písm. a) nařízení.

²³⁶ Čl. 30 odst. 2 písm. f) nařízení.

²³⁷ Bod 2 část A přílohy XIII nařízení.

²³⁸ Bod 1. část A přílohy XIII nařízení.

²³⁹ Čl. 32 odst. 2 nařízení.

²⁴⁰ Čl. 32 odst. 3 v souv. s bodem 1 části A přílohy XIII nařízení.

²⁴¹ Čl. 33 odst. 1 písm. b) nařízení.

²⁴² Čl. 32 odst. 4 nařízení.

²⁴³ Čl. 33 odst. 1 písm. c) nařízení.

V případě, že jsou výživové údaje vyjádřeny v procentním podílu referenčních hodnot příjmu na 100 g nebo 100 ml, musí být v jejich těsné blízkosti uvedeno prohlášení „Referenční hodnota příjmu u průměrné dospělé osoby (8400 kJ/2000 kcal)”²⁴⁴. Jiná formulace nebo jiný formát tohoto sdělení nepřichází v úvahu, nařízení striktně vyžaduje konkrétní text.

Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že pokud budou mezi výživovými údaji uvedeny údaje na 100 g nebo na 100 ml a k tomu navíc pouze hodnoty procentního podílu referenčních hodnot příjmu na porci, nemusí být v těsné blízkosti těchto výživových údajů tato informace doplněna vůbec²⁴⁵.

Nařízení pracuje v souvislosti s referenčními hodnotami příjmu se dvěma pojmy, a to

- s referenčními hodnotami příjmu obecně a
- s denními referenčními hodnotami příjmu pro vitamíny a minerální látky.

Není nutné používat při označování oba pojmy, stačí použít pouze označení „referenční hodnota příjmu“, jelikož se jedná o pojem nadřazený²⁴⁶.

V souvislosti s uváděním referenčních hodnot příjmu je možné uvádět zkratky jako např. RHP nebo RI (z anglického „reference intake“). Kdykoli se však taková zkratka na potravině použije, musí být na obalu vysvětlen její význam, a pochopitelně v případě vyjádření na 100 g nebo 100 ml musí být uvedena požadovaná informace „Referenční hodnota příjmu u průměrné dospělé osoby (8400 kJ/2000 kcal)“. Zkratka však také nemusí být použita vůbec a odkaz na požadovanou informaci lze vyjádřit zprostředkovaně např. použitím hvězdičky („*“). V této souvislosti je také potřeba podotknout, že i na doplňcích stravy bude nutné postupně nahradit používané zkratky „DDD“ novým označením, byť se na ně požadavek povinného uvádění výživových údajů nevztahuje. Jedná se totiž o povinnost, která pro ně vyplývá z jiných právních předpisů²⁴⁷.

Nařízení nepřipouští pro označení referenčních hodnot příjmu používání jiných zkratk nebo označení. Nebude tedy možné pro tato procentní vyjádření používat označení GDA. Záměrem nařízení bylo totiž harmonizovat obsah, vyjádření a prezentaci výživových údajů poskytovaných spotřebitelům, a to včetně dobrovolně poskytovaných informací. Podle stanoviska Komise se pojem „referenční hodnota příjmu“ liší od pojmu „doporučená denní dávka“ (tj. GDA = guideline daily amounts), protože nevyjadřuje, na rozdíl od výrazu „guideline“, výživové doporučení²⁴⁸.

Komise může do budoucna přijmout prováděcí právní akty pro uvádění referenčních hodnot příjmu i na konkrétní skupiny obyvatelstva (nyní jsou stanoveny pouze pro dospělé). Dokud Komise tyto akty nepřijme

- nemohou být na potravinách uváděny referenční hodnoty příjmu např. pro děti, nicméně
- mohou si členské státy v mezidobí přijmout svoje vlastní národní předpisy, které stanoví vědecky podložené referenční hodnoty příjmu pro takové skupiny populace²⁴⁹.

Po skončení přechodného období, tj. od 13. prosince 2014, nebude tudíž užívání referenčních hodnot příjmu pro jiné specifické skupiny povoleno, ledaže by předpisy EU nebo národní předpisy členských států stanovily opak.

2.13.4. Výživové údaje v hlavním zorném poli

Nařízení připouští možnost zopakovat některé výživové údaje v hlavním zorném poli²⁵⁰. Na přední straně obalu tedy může být zopakován výživový údaj týkající se

- buď pouze obsahu energetické hodnoty, který se vyjádří na vždy 100 g nebo 100 ml (a dodatečně může být i na porci nebo jednotku spotřeby), nebo
- obsahu energetické hodnoty, který se vyjádří vždy na 100 g nebo 100 ml (případně dobrovolně dále na porci nebo jednotku spotřeby), a hodnoty tuků, nasycených mastných kyselin, cukrů a soli, které mohou být vyjádřeny pouze na porce²⁵¹ (za splnění podmínek pro uvádění výživových údajů na porci nebo jednotku spotřeby).

²⁴⁴ Čl. 32 odst. 5 v souv. s čl. 32 odst. 4 nařízení.

²⁴⁹ Čl. 36 odst. 3 písm. c) nařízení.

²⁴⁵ Bod 3.20 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²⁵⁰ Čl. 34 odst. 3 písm. a) v souv. s čl. 2 odst. 2 písm. l) nařízení.

²⁴⁶ Viz. označení přílohy XIII a označení části A a B nařízení.

²⁵¹ Čl. 33 odst. 2 druhý pododstavec nařízení.

²⁴⁷ Čl. 8 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/46/ES ze dne 10. června 2002 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se doplňků stravy.

²⁴⁸ Bod 3.19 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

Žádná jiná varianta opakování výživových údajů není povolena a PPP tedy nesmí na přední straně zopakovat např. pouze údaj o energetické hodnotě a obsahu cukru. Dochází tedy k omezení výživových údajů, které mohou být zopakovány a které musí být umístěny na konkrétním místě na obalu.

Údaje zopakované na přední straně musí být uvedeny v povinné velikosti písma²⁵².

Údaje zopakované na přední straně mohou být uvedeny i v jiném formátu, než je tabulka výživových hodnot, resp. jejich lineární podoba, a mohou být vyjádřeny i graficky²⁵³, byť to v nařízení explicitně takto není stanoveno.

Dobrovolně zopakované údaje mohou obsahovat pouze přesně stanovené informace a musí být zároveň uvedeny mezi povinnými výživovými údaji (v tabulce, lineárně, zpravidla na zadní straně obalu). Je však možné je na přední straně vyjádřit jen jako procentní hodnotu referenčních hodnot příjmu²⁵⁴ (jako doplněk absolutních hodnot), a to i v případě, že se tato forma vyjádření mezi povinnými výživovými údaji nepoužívá²⁵⁵. Znamená to tedy, že zatímco v tabulce výživových údajů budou uvedeny povinné výživové údaje na 100 g nebo 100 ml, na přední straně obalu mohou být zopakovány pouze jako referenční hodnoty příjmu a pouze i jen na porci.

2.13.5. Výpočet výživových údajů a tolerance

Výživové údaje mají být průměrnými hodnotami, které vycházejí v jednotlivých případech z výsledků

- analýzy výrobce dané potraviny nebo
- výpočtu s použitím známých nebo skutečných průměrných hodnot použitých složek, nebo
- výpočtu s použitím obecně zjištěných a přijímaných údajů²⁵⁶.

Komise již přijala první metodický dokument pro stanovování průměrných hodnot a jejich přípustných odchylek. Tento dokument by se mohl do budoucna určitým způsobem měnit v závislosti na tom, jak se konkrétně nastavené odchylky osvědčí v praxi²⁵⁷.

²⁵² Čl. 34 odst. 3 písm. b) nařízení.

²⁵³ Čl. 34 odst. 3 poslední odstavec nařízení.

²⁵⁴ Čl. 33 odst. 2 první pododstavec nařízení.

²⁵⁵ Bod 3.17 interpretačního dokumentu Komise „Otázky&Odpovědi“.

²⁵⁶ Čl. 31 odst. 4 nařízení.

²⁵⁷ Čl. 31 odst. 4 druhý pododstavec nařízení a metodický dokument „Guidance document for competent authorities for the control of compliance with EU legislation“.

Výživové údaje se musí uvádět na potravinu ve stavu, v jaké je prodávána²⁵⁸. Ve vhodných případech (u potravin, které vyžadují určitý způsob úpravy) se mohou vztahovat k potravine po úpravě, pokud jsou uvedeny dostatečně podrobné pokyny pro tuto úpravu²⁵⁹. Lze tedy uvádět buď pouze výživové údaje na potravinu ve stavu, v jakém je prodávána, anebo na potravinu po úpravě. Nařízení nevyžaduje povinné uvedení obojího.

Energetická hodnota se vypočítá pomocí převodních faktorů uvedených v nařízení²⁶⁰. Převodní faktory pro vitamíny a minerální látky pro účely přesnějšího výpočtu by do budoucna mohla přijmout Komise²⁶¹.

2.13.6. Dodatečné formy vyjádření výživových údajů

Nařízení připouští vznik dalších grafických či jiných způsobů vyjadřování a uvádění výživových údajů. Zároveň také stanoví podmínky, které musí být splněny pro to, aby vůbec takové nástroje komunikace mohly vzniknout²⁶². V tuto chvíli tak bude pravděpodobně velmi obtížné „legalizovat“ některé systémy používané v různých členských státech EU. Nebude tedy zřejmě příliš snadné prokázat, že barevně odlišené loga symbolizující fakt, že potravina je „zdravá“, „méně zdravá“ a „nezdravá“ nenarušuje např. volný pohyb zboží a vůbec obecně přijímaný názor, že žádná potravina není vysloveně „nezdravá“, pokud se konzumuje ve „zdravém“ množství.

Nařízení umožňuje členským státům, aby si samy rozhodly o tom, které další způsoby uvádění výživových údajů ve formě grafického nebo symbolického vyjádření budou na jejich území povoleny. Pokud se tak členské státy rozhodnou, jsou povinny tuto skutečnost oznámit Komisi²⁶³. V této souvislosti jsou také členské státy povinny monitorovat další způsoby vyjadřování nebo uvádění výživových údajů, které se používají na jejich území. Za tímto účelem jsou oprávněny od PPP vyžadovat relevantní informace²⁶⁴.

Komise má poměrně rozhodující úlohu. Jednak by měla vůbec zprostředkovat výměnu informací mezi členskými státy²⁶⁵. A jednak musí do 13. prosince 2017 EP a Radě předložit zprávu²⁶⁶ o využívání dalších způsobů a uvádění výživových údajů, případně navrhnout další harmonizaci apod. Dále musí přijmout právní předpisy, aby mohla být stanovená pravidla naplněna²⁶⁷.

2.13.7. TFA

Údaj o obsahu TFA patří mezi nepovolený výživový údaj. Nicméně, do 13. prosince 2014 by měla Komise předložit zprávu o přítomnosti tuků obsahujících TFA v potravinách a celkově ve stravě obyvatel EU, přičemž by měly být zohledněny vědecké důkazy a zkušenosti získané v členských státech. Účelem této zprávy je vyhodnotit dopad vhodných prostředků, které by mohly umožnit spotřebitelům, aby se rozhodovali pro zdravější potraviny a celkově zdravější stravu, nebo které by mohly podpořit poskytování zdravější nabídky potravin spotřebitelům, včetně mj. poskytování informací o tucích obsahujících TFA spotřebitelům nebo o omezeních spojených s jejich používáním. Tuto zprávu může Komise doplnit konkrétním legislativním návrhem²⁶⁸.

²⁵⁸ Čl. 31 odst. 3 první pododstavec nařízení.

²⁵⁹ Čl. 31 odst. 3 druhý pododstavec nařízení.

²⁶⁰ Čl. 31 odst. 1 v souv. s přílohou XIV nařízení.

²⁶¹ Čl. 31 odst. 2 nařízení.

²⁶² Čl. 35 odst. 1 nařízení.

²⁶³ Čl. 35 odst. 2 nařízení.

²⁶⁴ Čl. 35 odst. 3 nařízení.

²⁶⁵ Čl. 35 odst. 4 nařízení.

²⁶⁶ Čl. 35 odst. 5 nařízení.

²⁶⁷ Čl. 35 odst. 6 nařízení.

²⁶⁸ Čl. 30 odst. 7 nařízení.

3. Dobrovolné údaje na potravinách

Tak, jako se na uvádění povinných informací vztahují obecné požadavky²⁶⁹ na důvěryhodnost a úplnost, poctivost a dostupnost informací poskytovaných spotřebitelům, tak dobrovolně poskytované informace nesmí být matoucí pro spotřebitele, nesmějí ho uvádět v omyl a tam, kde je to vhodné, musí být podloženy příslušnými vědeckými údaji²⁷⁰. Komise je zplnomocněna přijmout za tímto účelem prováděcí pravidla²⁷¹.

Komise musí přijmout pravidla pro dobrovolné uvádění informací o potravinách, které se týkají možného a nezáměrného výskytu látek nebo produktů vyvolávajících alergie nebo intoleranci;

- vhodnosti pro vegetariány či vegany;
- uvádění referenčních hodnot příjmu pro určité skupiny populace²⁷².

Co se dobrovolně poskytovaných informací o potravinách týká, nařízení stanoví, že nesmějí být uvedeny na úkor prostoru pro povinné informace o potravinách²⁷³. Tento požadavek se bude týkat nejen informací, které jsou uváděny sice dobrovolně, ale pro něž nařízení stanoví určitá pravidla, ale také všech informací poskytovaných nad rámec nařízení (tj. např. různých obrázků a dalších sdělení určených spotřebiteli apod.).

4. Dozor a sankce

Nařízení ponechává plně v kompetenci jednotlivých členských států dozor nad dodržováním požadavků uvedených v tomto nařízení. Členské státy by měly provádět úřední kontroly v souladu se stávajícími právními předpisy²⁷⁴, což je krok směrem k jednotnému přístupu a koordinaci dozorových orgánů jako takových.

5. Závěr

Nové nařízení stanoví pravidla, která, dalo by se říci, pouze částečně přinášejí nové povinnosti oproti stávajícímu právnímu stavu. Navíc, v mnoha případech nařízení ukládá Komisi, aby přijala další prováděcí pravidla. Další požadavky by měly být přijímány pouze na základě dopadových studií a zpráv Komise (EP a Radě), přičemž mohou být doplněny konkrétními legislativními návrhy. Budoucí změny zcela nutně vyvolají potřebu text, který jste právě přečetli, zrevidovat a upravit.

Je zřejmé, že v řadě ustanovení nemusí být ještě delší dobu jasné, jak je aplikovat, a proto ještě není možné přijmout jednoznačný závěr, jaký dopad bude mít nové nařízení jak na spotřebitele, tak i na samotné PPP. V tuto chvíli je, alespoň za potravinářský průmysl, možné snad jedině tento přehled uzavřít tím, že jsme konfrontováni s právním předpisem, který má stále ještě daleko k tomu, aby byl jasný, komplexní a srozumitelný tak, jak všichni původně doufali, a že již nyní mnohým PPP přináší nemalé finanční náklady.

²⁶⁹ Čl. 36 odst. 1 nařízení.

²⁷⁰ Čl. 36 odst. 2 nařízení.

²⁷¹ Čl. 36 odst. 4 nařízení.

²⁷² Čl. 36 odst. 3 nařízení.

²⁷³ Čl. 37 nařízení.

²⁷⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 ze dne 29. dubna 2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidle o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat.

Poděkování

Děkuji Ing. Martinu Štěpánkovi a Ing. Davidu Zimovi z Ministerstva zemědělství ČR, kteří se za Českou republiku účastnili jednání na Komisi v době, kdy se nová pravidla pro označování potravin tvořila, a které osobně považuji za osoby nejzasvěcenější do označování potravin vůbec, za to, že si v tomto časově náročném období našli čas, aby si tento text přečetli a podělili se se mnou o svoje připomínky.

Markéta Chýlková

PUBLIKACE ČESKÉ TECHNOLOGICKÉ PLATFORMY PRO POTRAVINY

Potravinářská komora České republiky
Počernická 96/272, 108 03 Praha 10 – Malešice
tel./fax.: + 420 296 411 187 (sekretariát)
tel.: + 420 296 184-93
e-mail: foodnet@foodnet.cz

www.ctpp.cz; www.foodnet.cz

ISBN 978-80-905096-4-1